

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων
Κοινό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ»

Α' ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ κ. ΣΚΛΙΑΣ Π.

Β' ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΛΕΚΤΟΡΑΣ κ. ΔΑΓΟΥΜΑΣ Α.

Γ' ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΛΕΚΤΟΡΑΣ κ. ΓΑΛΑΝΟΣ Γ.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΚΑΡΙΚΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ

ΑΜ: 3033201360013

University of Peloponnese
Faculty of Social and Political Relations
Department of Political Studies and International Relations
Master of Arts (MA) in
«Global Political Economy»

A' SUPERVISOR: PROFESSOR SKLIAS P.

B' SUPERVISOR: LECTURER DAGOUMAS A.

C' SUPERVISOR: LECTURER GALANOS G.

EDITOR: KARIKAS CHRISTOS

RN: 3033201360013

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα εργασία καταγράφονται οι συνθήκες ενεργειακής ασφάλειας που επικρατούν στην περιοχή της Νοτιο-Ανατολικής Ευρώπης και εξετάζονται οι προοπτικές και τα προβλήματα που προκύπτουν στην επίτευξη του στόχου της Ελλάδας να καταστεί ενεργειακός κόμβος αυτής της περιοχής.

Πιο συγκεκριμένα στο 1ο κεφάλαιο του Α' μέρους της εργασίας παρουσιάζεται και αναλύεται το θεωρητικό πλαίσιο της έννοιας «ενεργειακή ασφάλεια», ειδικότερα στον χώρο με την υψηλή γεωστρατηγική σημασία, που καθορίζει η Νοτιο-Ανατολική Ευρώπη. Στο επόμενο κεφάλαιο, καταγράφεται η ενεργειακή κατάσταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τους κύριους άξονες της ενεργειακής πολιτικής της. Αρχικά παρουσιάζονται οι Νομοθετικές ρυθμίσεις ενίσχυσης της ενεργειακής ασφάλειας, ο Ευρωπαϊκός Χάρτης Ενέργειας και η Πράσινη Βίβλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Στη συνέχεια αναλύεται η σημασία ενσωμάτωσης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (Α.Π.Ε.) στο μελλοντικό ενεργειακό μείγμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τέλος παρουσιάζονται η υιοθέτηση των στόχων 20-20-20 και τα Έργα Κοινού Ενδιαφέροντος (PCIs) της ευρύτερης περιοχής.

Αντικείμενο του 1ου κεφαλαίου του Β' μέρους της εργασίας είναι οι υπάρχοντες αγωγοί πετρελαίου και φυσικού αερίου στην περιοχή της Νοτιο-Ανατολικής Ευρώπης καθώς επίσης και οι διπλωματικές επαφές, τα τεχνικά στοιχεία και οι πηγές τροφοδοσίας για τους αγωγούς φυσικού αερίου Nabucco, TAP, ITG, SEEP, South Stream και άλλες υπό διερεύνηση μελλοντικές ενεργειακές διασυνδέσεις της χώρας όπως ο Κεντρικός Διάδρομος (Ελλάδα-Βουλγαρία-Ρουμανία-Ουγγαρία). Τέλος αναφέρεται και η περίπτωση του σχεδιαζόμενου αγωγού πετρελαίου Μπουργκάς-Αλεξανδρούπολης που τελικά δεν υλοποιήθηκε. Στόχος του επόμενου κεφαλαίου είναι να αναδείξει τη σημασία των αγωγών για την ενεργειακή ασφάλεια των χωρών της Νοτιο-Ανατολικής Ευρώπης μέσα από την περιγραφή της οριοθέτησης των θαλάσσιων ζωνών στην Ανατολική Μεσόγειο και την παρουσίαση του στρατηγικού άξονα Ισραήλ-Κύπρου-Ελλάδας. Στο τελευταίο κεφάλαιο παρουσιάζεται η προοπτική της Ελλάδας να καταστεί ενεργειακός κόμβος της περιοχής. Περιγράφεται επίσης

ο ενεργειακός τομέας της χώρας καθώς και το προφίλ παραγωγής και κατανάλωσης. Τέλος γίνεται αναφορά στους βασικούς πυλώνες της ενεργειακής πολιτικής της Ελλάδας.

Οι βιβλιογραφικές πηγές της εργασίας συγκεντρώθηκαν από την συλλογή Συνθηκών, Οδηγιών, αναλύσεων και παρουσιάσεων από τους ιστοχώρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και διεθνών οργανισμών του ενεργειακού τομέα, καθώς και από ηλεκτρονικές εκδόσεις περιοδικών ενημέρωσης εξειδικευμένες στις ενεργειακές αναλύσεις και μελέτες.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ..... σελ. 3

ΜΕΡΟΣ Α

Θεωρητικό πλαίσιο & διαμόρφωση ενεργειακής πολιτική της ΕΕ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 – “ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ”

1.1 Η έννοια της «ενεργειακής ασφάλειας».....σελ. 12

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 – “Η ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ Ε.Ε.”

2.1 Νομοθετικές ρυθμίσεις ενίσχυσης ενεργειακής
ασφάλειας.....σελ. 14

2.2 Ο Ευρωπαϊκός Χάρτης Ενέργειας.....σελ. 17

2.3 Πράσινη Βίβλος για την ασφάλεια του ενεργειακού
εφοδιασμού.....σελ. 20

2.4 Η σημασία ενσωμάτωσης των Α.Π.Ε. στο μελλοντικό
ενεργειακό μείγμα της Ε.Ε.....σελ. 21

2.5 Η υιοθέτηση των στόχων 20-20-20.....σελ. 25

2.6 Έργα Κοινού Ενδιαφέροντος (PCIs) της Ε.Ε.....σελ. 27

ΜΕΡΟΣ Β

Η προοπτική της Ελλάδας ως ενεργειακός κόμβος της Ν.Α. Ευρώπης & τα οφέλη από κάθε αγωγό

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 – “ΑΓΩΓΟΙ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΦΑ ΚΑΙ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΣΤΗ Ν.Α. ΕΥΡΩΠΗ”

- 1.1 Υπάρχοντες αγωγοί μεταφοράς φυσικού αερίου.....σελ. 30
 - 1.1.1 Ο αγωγός ΦΑ Nabucco.....σελ. 31
 - 1.1.2 Ο Αδριατικός Αγωγός ΦΑ/Trans – Adriatic Pipeline (TAP)σελ. 33
 - 1.1.3 Διασυνδεδετικός αγωγός ΦΑ Τουρκίας-Ελλάδας/ Interconnection Turkey–Greece (ITG).....σελ. 35
 - 1.1.4 Ο αγωγός ΦΑ Νοτιοανατολικής Ευρώπης/ South-East Europe Gas Pipeline (SEEP).....σελ. 37
 - 1.1.5 Ο Αγωγός ΦΑ «Νότιο Ρεύμα» (South Stream) σελ. 39
 - 1.1.6 Ο Κεντρικός Διάδρομος ΦΑ (Ελλάδα-Βουλγαρία-Ρουμανία-Ουγγαρία) σελ. 41

- 1.2 Υπάρχοντες αγωγοί μεταφοράς πετρελαίου.....σελ. 42
 - 1.2.1 Ο αγωγός πετρελαίου Μπουργκάς-Αλεξανδρούπολης....σελ. 43

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 – “Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΓΩΓΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ Ν.Α. ΕΥΡΩΠΗΣ”

- 2.1 Η οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών στην Ανατολική Μεσόγειο και οι επιπτώσεις τους στην εξερεύνηση-εκμετάλλευση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκωνσελ. 45
- 2.2 Ενεργειακός διάδρομος Ανατολικής Μεσογείου - Στρατηγικός άξονας Ισραήλ-Κύπρου-Ελλάδαςσελ. 48

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 – “Η ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΩΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟΣ ΚΟΜΒΟΣ”

- 3.1 Ο ενεργειακός τομέας της Ελλάδας.....σελ. 51
- 3.2 Η Ελλάδα ως ενεργειακός κόμβος της Ν.Α Ευρώπης.....σελ. 54
- 3.3 Οι βασικοί πυλώνες της ενεργειακής πολιτικής της Ελλάδαςσελ. 57

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....σελ. 8

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....σελ. 8

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....σελ. 59

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....σελ. 60

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

1.3 Κατανομή αιτήσεων για έκδοση άδειας παραγωγής ανά τεχνολογία ΑΠΕ.....σελ. 52
2.3 Εξαρτηση από εισαγωγές.....σελ. 53
3.3 Συνολική τελική ενεργειακή κατανάλωση ανά τομέα.....σελ. 54
3.4 Ακαθάριστη εγχώρια κατανάλωση.....σελ. 54

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΟΖ, Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη

ΑΠΕ, Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

ΑΣΦΑ, Ανεξάρτητο Σύστημα Φυσικού Αερίου

ΔΕΠΑ, Δημόσια Επιχείρηση Αερίου

ΔΕΠ, Δημόσια Επιχείρηση Πετρελαίου

ΕΔΑ, Εταιρείες Διανομής Φυσικού Αερίου

Ε.Ε, Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΕΑ, Ευρωπαϊκή Επιτροπή Περιβάλλοντος

ΕΛ.ΠΕ, Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε

ΕΠΑ, Εταιρεία Παροχής Φυσικού Αερίου

ΕΤΜΕΑΡ, Ειδικό Τέλος Μείωσης Εκπομπών Αερίων Ρύπων

ΕΛΑΠΕ, Ειδικός Λογαριασμός Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας

ΚΑΠΕ, Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας

ΚΘΔ, Κατώτερη Θερμογόνος Δύναμη

ΜΑΜΚ, Μηχανισμός Ανάκτησης Μεταβλητού Κόστους

ΟΤΣ, Οριακή Τιμή Συστήματος

ΡΑΕ, Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας

ΣΠΕΦ, Σύνδεσμος Παραγωγών Ενέργειας με Φωτοβολταϊκά

Σχιστολιθικό αέριο, shale gas

Τελική Ενεργειακή Κατανάλωση, Final energy consumption

ΤΠΠ, Τόνοι Ισοδυνάμου Πετρελαίου

Υδροηλεκτρικό αντλησιοταμίευσης, hydro-pumped storage

ΥΠΕΚΑ, Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής

4th Supply Corridor, 4ος Διάδρομος Προμήθειας της Ε.Ε.

b.c.m., δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα

ΒΑΡ, Burgas Alexandroupoli Pipeline - Αγωγός πετρελαίου Μπουργκάς-Αλεξανδρούπολης

ΒΟΤΑŞ, Boru Hatları ile Petrol Taşımactılıđı Anonim Şirketi

CO₂, Διοξείδιο του άνθρακα

Common Declaration, Κοινή Διακήρυξη

CPC, Caspian Pipeline Consortium

CSIS, Centre for Strategic International Studies

EASTMED, East Mediterranean Energy Corridor

EBC, Επιτροπή Ευρωπαϊκής Επιχειρηματικότητας

Energy Charter Treaty, Χάρτης Ενέργειας

Energy mix, Βέλτιστος συνδυασμός πηγών ενέργειας

EuroMed, Ευρώ-Μεσογειακή Ενεργειακή Συνεργασία

GATT, Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου

GN, Gas Natural

INOGATE, Interstate Oil and Gas Transport to Europe - Διακρατική Μεταφορά Πετρελαίου και Φυσικού Αερίου στην Ευρώπη

IEA, International Energy Agency - Διεθνής Υπηρεσία Ενέργειας

IGB, Διασυνδετήριος αγωγός Ελλάδας-Βουλγαρίας

Interconnector-TGI, Turkey-Greece-Italy - Αγωγός Σύνδεσης των Δικτύων Ελλάδας, Τουρκίας και Ιταλίας

LNG, Liquefied natural gas - Υγροποιημένο Φυσικό Αέριο

mbrd, εκατ. βαρέλια ημερησίως

Memorandum of Understanding-MOU, Μνημόνιο Κατανοήσης

PCIs, Έργα Κοινού Ενδιαφέροντος

SGC, Southern Gas Corridor - Νότιος Διάδρομος

Soft power, Ήπια ισχύς

South Caucasus Pipeline-SCP, Αγωγός Φυσικού Αερίου Νοτίου Καυκάσου

South European Gas Ring-SEGR, Νοτιοευρωπαϊκό Δίκτυο Φυσικού Αερίου

Strategic EU Energy Review, Ευρωπαϊκή Στρατηγική Επιθεώρησης Ενέργειας

TACIS, χρηματοδοτούμενο πρόγραμμα της Ε.Ε. που παρέχει οικονομική και τεχνική βοήθεια σε χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και της Κεντρικής Ασίας

TAP, Trans Adriatic Pipeline - Διαδριατικός Αγωγός Φυσικού Αερίου

tcf, τρισεκατομμύρια κυβικά πόδια

TG, Turkey-Greece Interconnector

t.o./y, τόνοι πετρελαίου/έτος

Trans-European Networks, Πρόγραμμα Διευρωπαϊκών Δικτύων

transit states, κράτη διέλευσης

Unbundling, Διαχωρισμός

ΜΕΡΟΣ Α

Θεωρητικό πλαίσιο & διαμόρφωση ενεργειακής πολιτική της ΕΕ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 – “ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ”

1.1 Η έννοια της «ενεργειακής ασφάλειας»

Ο χώρος με την υψηλή γεωστρατηγική σημασία, που καθορίζεται από τις χώρες του νότιου άκρου της Ευρώπης συμπεριλαμβανομένης της Τουρκίας και των χωρών της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, διακρίνεται από μια έντονη αλληλεπίδραση στον ενεργειακό τομέα και ειδικότερα στη μεταφορά πετρελαίου και φυσικού αερίου προς την Ευρώπη. Οι χώρες του Καυκάσου και της Κασπίας διαθέτουν τεράστια ενεργειακά αποθέματα κυρίως σε φυσικό αέριο, τα οποία θα μπορούσαν να αποτελέσουν μια εναλλακτική πηγή τροφοδοσίας για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία σήμερα πραγματοποιεί σε αρκετά μεγάλο ποσοστό εισαγωγές πετρελαίου και φυσικού αερίου από τη Μέση Ανατολή και την Ρωσία. Με βάση μελέτες της Γενικής Διεύθυνσης Ενέργειας/Μεταφορών, η μεταφορά φυσικού αερίου από την Κασπία Θάλασσα και τις χώρες της Μέσης Ανατολής, γνωστή ως 4ος Διάδρομος Προμήθειας της Ε.Ε. (4th Supply Corridor), θα μπορούσε να εφοδιάσει, μέσω αγωγών και υποδομών υδροποιημένου φυσικού αερίου, την Ευρωπαϊκή Ήπειρο έως το 2020, με περίπου 80-100 b.c.m. (δισεκατομμύρια κ.μ.) ετησίως. (Τάσσης, 2006)

Η Ενέργεια είναι ένα αγαθό το οποίο εμπλέκεται σε όλους τους τομείς δραστηριοτήτων της σύγχρονης κοινωνίας, ενώ παράλληλα η ποιότητα και η ποσότητα της ενέργειας που παράγεται και καταναλώνεται καθορίζουν σε σημαντικό βαθμό το επίπεδο και την πρόοδο του σύγχρονου πολιτισμού. Για την κάλυψη των απαιτήσεων όλων αυτών των δραστηριοτήτων, είναι απαραίτητος ο απρόσκοπτος και συνεχής εφοδιασμός όλου του πλανήτη σε ενεργειακά αγαθά. Αυτό δημιουργεί μια καθολική ανάγκη για κατανάλωση ενέργειας η οποία αλληλεπιδρά με τις διεθνείς αγορές και κατά συνέπεια κάθε φορά που προκαλείται παγκόσμια ή περιφερειακή ενεργειακή κρίση δοκιμάζονται η οικονομική αντοχή

και η κοινωνική συνοχή κάθε κράτους. Γίνεται επομένως φανερό ότι οι τιμές των ενεργειακών προϊόντων επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από εξωγενείς παράγοντες όπως για παράδειγμα από πολεμικές συγκρούσεις, από διπλωματικές εντάσεις, από την γενικότερη γεωπολιτική αστάθεια, από ακραία καιρικά φαινόμενα αλλά και από καθαρά τεχνικά στοιχεία που επηρεάζουν την προσφορά ενός ενεργειακού αγαθού από την πηγή παραγωγής του. (Τάσσης, 2006)

Η Ευρωπαϊκή Ένωση παρόλο που είναι μια πολύ ανεπτυγμένη και μεγάλη αγορά δεν διαθέτει σημαντική παραγωγή κι έτσι αναγκάζεται να εισάγει σε μεγάλο βαθμό ορυκτά καύσιμα για να καλύψει τις ενεργειακές της ανάγκες κάτι όμως που την καθιστά ευάλωτη σε πιθανές διαταραχές του ενεργειακού της εφοδιασμού καθώς και σε ενδεχόμενη αύξηση των τιμών αυτών των καυσίμων. Η Ε.Ε. αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους καταναλωτές και εισαγωγείς υδρογονανθράκων στον κόσμο και γι αυτό το λόγο επηρεάζεται ευθέως από τις μεταβολές της διεθνούς αγοράς ενέργειας. Έτσι λοιπόν για να μειώσει την πιθανότητα αυτών των διαταραχών και για να εξασφαλίσει επάρκεια ενεργειακών προϊόντων από όσο το δυνατόν περισσότερες πηγές εφοδιασμού, η Ε.Ε. επιχειρεί μέσω των περιφερειακών συνεργασιών που έχει συστήσει και των σχέσεων συνεργασίας που διατηρεί με τις χώρες σε περιοχές που είναι πλούσιες σε κοιτάσματα πετρελαίου και φυσικού αερίου, να αναπτύξει τις απαραίτητες υποδομές για την μεταφορά αυτών των ενεργειακών προϊόντων σε όλη την Ευρώπη. (Δαγούμας, 2014) Επιπλέον, απαιτείται η περαιτέρω ενίσχυση του ενεργειακού εφοδιασμού της Ευρώπης με την καθιέρωση μιας εσωτερικά απελευθερωμένης αγοράς ενέργειας η οποία θα ευνοήσει παράλληλα, τον ανταγωνισμό και την ελευθερία επιλογής προμηθευτών με τελικό σκοπό την χαμηλότερη τιμή ενεργειακών προϊόντων για τους τελικούς καταναλωτές. (Τάσσης, 2006)

Η Ευρωπαϊκή Ένωση όμως εκτός από τη διασφάλιση του εφοδιασμού της και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας της, προάγει την ορθολογικότερη χρήση της Ενέργειας, την υιοθέτηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας καθώς και την Εξοικονόμηση Ενέργειας με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος και την προσαρμογή προς τις απαιτήσεις του Πρωτοκόλλου του Κιότο. Η προστασία του περιβάλλοντος και η υιοθέτηση ενός αειφόρου

μοντέλου ανάπτυξης, αποτελεί θεμελιώδη προτεραιότητα της Ε.Ε. καθώς η διαρκώς αυξανόμενη ενεργειακή ζήτηση οδηγεί σε υψηλότερες εκπομπές CO₂ που συνεπάγεται και την άνοδο της μέσης παγκόσμιας θερμοκρασίας. Σύμφωνα με μελέτες, από το 1995 ως το 2005 η συμμετοχή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην συνολική παραγωγή ενέργειας στην Ευρώπη αυξήθηκε από 9% σε 13%. Επίσης η αντίστοιχη συμμετοχή της πυρηνικής ενέργειας αυξήθηκε από 24% σε 29%, ενώ η συμμετοχή του λιθάνθρακα μειώθηκε από 20% σε 13% και του πετρελαίου από 18% σε 15%. Επιπλέον το φυσικό αέριο αύξησε το ποσοστό του με την παράλληλη αύξηση του δείκτη ενεργειακής εξάρτησης της Ε.Ε από τις εισαγωγές φυσικού αερίου, από 43,6% σε 57,7%. (Γρηγοριάδης, 2008)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 – “Η ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΕ”

2.1 Νομοθετικές ρυθμίσεις ενίσχυσης ενεργειακής ασφάλειας

Η πρώτη οργανωμένη προσπάθεια νομοθετικής ρύθμισης του εφοδιασμού της ευρωπαϊκής αγοράς με φυσικό αέριο αποτέλεσε η Οδηγία 2004/67/ΕΚ του Συμβουλίου της 26ης Απριλίου 2004 σύμφωνα με την οποία για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς φυσικού αερίου απαιτείται μια ελάχιστη κοινή προσέγγιση κυρίως μέσω διαφανών πολιτικών ασφάλειας του εφοδιασμού. Επομένως σύμφωνα με την Οδηγία καθορίστηκαν οι ρόλοι και οι αρμοδιότητες όλων των συναλλασσόμενων της αγοράς, που είναι απαραίτητοι για τη διασφάλιση της ασφάλειας του εφοδιασμού με φυσικό αέριο και της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς. Οριοθετήθηκαν παράλληλα και τα αναγκαία μέτρα τα οποία έπρεπε να λάβουν τα κράτη-μέλη για να εξασφαλισθεί η ασφάλεια εφοδιασμού σε φυσικό αέριο. (Γρηγοριάδης, 2008) Επιπλέον, προβλεπόταν η δημιουργία Ομάδας Συντονισμού για το φυσικό αέριο, η οποία συγκροτούνταν από εκπροσώπους των κρατών-μελών και αντιπροσωπευτικά όργανα του ενδιαφερομένου κλάδου και των σχετικών καταναλωτών υπό την προεδρία της Επιτροπής με στόχο την παροχή συνδρομής στα κράτη μέλη που θα πλήττονταν από μια ενδεχόμενη διακοπή εφοδιασμού αερίου. Με την υιοθέτηση αυτής της πολιτικής δόθηκε έμφαση στη μείωση της ενεργειακής εξάρτησης από την Ρωσία, με την αύξηση των εισαγωγών φυσικού αερίου από την Βόρειο Αφρική και την Κασπία Θάλασσα. Παράλληλα στην Πράσινη Βίβλο, μέσω της «Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Επιθεώρησης Ενέργειας» (Strategic EU Energy Review) τονίζεται ότι το κάθε κράτος-μέλος της

Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να επιλέγει το βέλτιστο συνδυασμό πηγών ενέργειας (energy mix) καθώς οι επιλογές ενός κράτους-μέλους αναπόφευκτα έχουν επίδραση στην ενεργειακή ασφάλεια αλλά και στην ανταγωνιστικότητα του συνόλου της Ε.Ε. (Γρηγοριάδης, 2008) Τέλος σύμφωνα με την Οδηγία για την ενίσχυση της ασφάλειας των ενεργειακών προμηθειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προβλεπόταν η κατά προτεραιότητα αναβάθμιση των υπάρχουσών υποδομών, καθώς και η κατασκευή νέων υποδομών. Πιο συγκεκριμένα, προβλεπόταν η κατασκευή και αναβάθμιση αγωγών φυσικού αερίου και κατασκευή μονάδων εισαγωγής υγροποιημένου φυσικού αερίου (LNG) σε αγορές οι οποίες χαρακτηρίζονταν από μειωμένο ανταγωνισμό μεταξύ εξαγωγέων φυσικού αερίου (Γρηγοριάδης, 2008)

Επιπλέον η Οδηγία 2009/73/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Ιουλίου 2009 καθορίζει τους κοινούς κανόνες στην εσωτερική αγορά φυσικού αερίου. Εντασσόμενη στο ευρύτερο «Τρίτο Ενεργειακό Πακέτο», η ρύθμιση αυτή συνοψίζεται στο Άρθρο 9, το οποίο επιβάλλει διαχωρισμό (unbundling) στο ιδιοκτησιακό καθεστώς της αλυσίδας εκμετάλλευσης του φυσικού αερίου και μεταξύ της παραγωγής-προμήθειας και της μεταφοράς του. Παρόλα αυτά κι έχοντας γνώση των διατάξεων αυτών, η Gazprom ξεκίνησε την κατασκευή του αγωγού South Stream. Χαρακτηριστική είναι η δήλωση που έκανε ο Α. Μεντβέντεφ της Gazprom στις αρχές του 2007, ότι στόχος της εταιρείας είναι να αναδειχθεί σε μια ολοκληρωμένη, καθετοποιημένη εταιρεία η οποία θα παράγει, θα πωλεί και θα διανέμει φυσικό αέριο στην Ευρώπη. Η κατασκευή του αγωγού South Stream, εξυπηρετεί τον διττό σκοπό της παράκαμψης της Ουκρανίας, η οποία εξακολουθεί να είναι σημαντική οδός διαμετακόμισης του ρωσικού αερίου προς την Ευρώπη διαμέσου ενός πλέγματος τεσσάρων συνολικά αγωγών αλλά και την διακοπή κατασκευής του ανταγωνιστικού αγωγού Nabucco από την Κασπία προς την Αυστρία. (Τσακίρης, 2012)

Μετά τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τα 10 νέα Κράτη-Μέλη και πλέον την γεωγραφική γειτνίαση της με την περιοχή της Μαύρης Θάλασσας, κατά την Διάσκεψη των Υπουργών Ενέργειας στο Μπακού (Αζερμπαϊτζάν) στις 13 Νοεμβρίου 2004, συγκροτήθηκε η συνεργασία της Ένωσης με τις χώρες της περιοχής του Καυκάσου και της Κασπίας με την ονομασία “Baku Initiative”. Επιπρόσθετα το πρόγραμμα INOGATE (Interstate Oil and Gas

Transport to Europe - Διακρατική Μεταφορά Πετρελαίου και Φυσικού Αερίου στην Ευρώπη) είναι ένα διεθνές πρόγραμμα συνεργασίας και τεχνικής βοήθειας της Ε.Ε., που χρηματοδοτείται μέσω του προγράμματος περιφερειακής συνεργασίας TACIS (Χρηματοδοτούμενο πρόγραμμα της Ε.Ε. που παρέχει οικονομική και τεχνική βοήθεια σε 12 χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και της Κεντρικής Ασίας). Το INOGATE λειτουργεί συμπληρωματικά σε διάφορα άλλα προγράμματα της Κοινότητας, που υποστηρίζουν την ανάπτυξη νέων ενεργειακών υποδομών μέσω της παροχής ειδικής τεχνικής βοήθειας. (Τάσσης, 2006)

Ένα πολύ σημαντικό βήμα ενίσχυσης της ενεργειακής ασφάλειας στην περιοχή, είναι η συγκρότηση Ενεργειακής Κοινότητας στην Ν.Α. Ευρώπη, με την υπογραφή, στην Αθήνα τον Νοέμβριο του 2002, ενός Μνημονίου Κατανόησης (Memorandum of Understanding – «Μνημόνιο της Αθήνας»), κατόπιν εισηγήσεων της Επιτροπής για την δημιουργία μιας περιφερειακής αγοράς ηλεκτρισμού στην περιοχή. Η διαδικασία αυτή (Athens Process), οδήγησε στην υπογραφή της συνθήκης της Ενεργειακής Κοινότητας, κατά την οποία όλες οι προηγούμενες πολιτικές δεσμεύσεις απέκτησαν νομική ισχύ. Η συγκρότηση ενεργειακής κοινότητας επανήλθε και από τον πρώην Πολωνό πρωθυπουργό Ντόναλντ Τουσκ, ο οποίος δημοσίευσε ένα άρθρο στην εφημερίδα Financial Times, καλώντας την Ευρώπη να δημιουργήσει μια ενεργειακή ένωση για να προστατευθεί έναντι πιθανού ενεργειακού εκβιασμού από την Ρωσία. Πιο συγκεκριμένα υποστήριξε ότι «ένας προμηθευτής με δεσπόζουσα θέση έχει την ευχέρεια να αυξήσει τις τιμές και να μειώσει την προσφορά....ο τρόπος για να διορθωθεί αυτή η στρέβλωση της αγοράς είναι απλός. Η Ευρώπη πρέπει να αντιμετωπίσει την μονοπωλιακή θέση της Ρωσίας με ένα ενιαίο ευρωπαϊκό όργανο που να είναι επιφορτισμένο να αγοράζει το φυσικό αέριο της» (Petr Polak, 2014) Ακόμη στα πλαίσια της ευρύτερης αλληλεπίδρασης της Ε.Ε. με την περιοχή της Μεσογείου, έχει θεσπιστεί η Ευρώ-Μεσογειακή Ενεργειακή Συνεργασία (EuroMed), η οποία υλοποιείται θεσμικά από τις Ευρώ-Μεσογειακές διασκέψεις των Υπουργών Ενέργειας και το Ενεργειακό forum στο οποίο συμμετέχει η Γενική Διεύθυνση Ενέργειας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και ανώτατα πολιτικά στελέχη από τις συνεργαζόμενες χώρες. Ειδικότερα σύμφωνα με την Ευρώ-Μεσογειακή Ενεργειακή Συνεργασία έχει γίνει ιδιαίτερη μνεία για το φυσικό αέριο, και προβλέπεται η ανάπτυξη δυο αγωγών για τις Βαλκανικές χώρες και η ανάπτυξη ενός αγωγού από

Μεσογειακές χώρες της Μέσης Ανατολής προς την Τουρκία. (Τάσσης, 2006)

2.2 Ο Ευρωπαϊκός Χάρτης Ενέργειας

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στα πλαίσια της γενικότερης περιφερειακής και οικονομικής συνεργασίας με τις γειτονικές της περιοχές, υποστηρίζει και συμμετέχει σε διάφορα προγράμματα και συνεργασίες που αφορούν τον ενεργειακό τομέα στις περιοχές της Ν.Α. Ευρώπης, Καυκάσου και Κασπίας. Η συνθήκη για το Χάρτη Ενέργειας (Energy Charter Treaty) που υπεγράφη το 1994 και τέθηκε σε ισχύ το 1998 μαζί με το Πρωτόκολλο του Χάρτη Ενέργειας είναι μια πολυμερής συμφωνία, που επιδιώκει τη δημιουργία κοινού θεσμικού πλαισίου διεθνούς συνεργασίας σε ενεργειακά θέματα μεταξύ των ευρωπαϊκών και λοιπών βιομηχανικών χωρών με σκοπό την ανάπτυξη του ενεργειακού δυναμικού των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και τη διασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η κατάρτιση του Ευρωπαϊκού Χάρτη Ενέργειας πραγματοποιήθηκε από την Επιτροπή το 1991 έπειτα από πρόταση του πρωθυπουργού των Κάτω Χωρών στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Δουβλίνου τον Ιούνιο του 1990. Η πρόταση του πρωθυπουργού των Κάτω Χωρών, αφορούσε τη θέσπιση συνεργασίας στον τομέα της ενέργειας, με τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και της πρώην Σοβιετικής Ενώσεως, προκειμένου να ενισχυθεί η οικονομική ανόρθωση τους και να βελτιωθεί η ασφάλεια εφοδιασμού της Κοινότητας. Η ολοκλήρωση του καταληκτικού εγγράφου υπογράφηκε από 51 μέρη στη Χάγη, στις 17 Δεκεμβρίου 1991 έπειτα από διαπραγματεύσεις που ξεκίνησαν τον Ιούλιο του ίδιου έτους. Μετά από 3 χρόνια, στις 17 Δεκεμβρίου 1994 στη Λισσαβόνα, υπογράφηκαν η συνθήκη για το Χάρτη Ενέργειας καθώς και το πρωτόκολλο για την ενεργειακή απόδοση και τα σχετικά περιβαλλοντικά ζητήματα από το σύνολο των υπογεγραμμένων μερών του Χάρτη με εξαίρεση τις Ηνωμένες Πολιτείες και τον Καναδά.

Πιο συγκεκριμένα η Συνθήκη για το Χάρτη Ενέργειας αποβλέπει στη θέσπιση ενός νομικού πλαισίου με βάση τις αρχές του Ευρωπαϊκού Χάρτη Ενέργειας, με στόχο την προαγωγή της μακροπρόθεσμης συνεργασίας στον τομέα της ενέργειας. Οι διατάξεις αυτού του νομικού πλαισίου αφορούν την προστασία των επενδύσεων, την εμπορία ενεργειακών υλών και προϊόντων, τη διαμετακόμιση και τη διευθέτηση των τυχόν διαφορών. Για να επιτευχθεί επιτυχημένη συνεργασία των μερών του Χάρτη Ενέργειας στον τομέα των επενδύσεων, τα κράτη οφείλουν να δημιουργήσουν σταθερές, ευνοϊκές και διαφανείς συνθήκες για τους ξένους επενδυτές και να εφαρμόζουν στην περίπτωσή τους τη ρήτρα της πλέον ευνοούμενης χώρας, ή να τους επιφυλάσσουν τη μεταχείριση της οποίας τυγχάνουν οι ίδιοι τους επενδυτές, σύμφωνα με το πλέον ευνοϊκό γι' αυτούς καθεστώς. Όσον αφορά την εμπορία των ενεργειακών υλών και προϊόντων, καθώς αυτή διέπεται από τις διατάξεις της GATT, όλα τα υπογεγραμμένα μέρη στη συνθήκη είναι υποχρεωμένα να εφαρμόζουν τις διατάξεις της GATT ακόμη και εάν δεν αποτελούν μέλη της. Επίσης οφείλουν να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για τη διευκόλυνση της διαμετακόμισης των ενεργειακών υλών και προϊόντων, σύμφωνα με την αρχή της ελεύθερης διαμετακόμισης και χωρίς διακρίσεις όσον αφορά την καταγωγή, τον προορισμό ή την ιδιοκτησία των εν λόγω ενεργειακών υλών και προϊόντων, και χωρίς διαφορετική αντιμετώπιση όσον αφορά τη διαμόρφωση των τιμών βάσει τέτοιων διακρίσεων, όπως επίσης και χωρίς να επιβάλλονται αδικαιολόγητες καθυστερήσεις, περιορισμοί ή φόροι. Επιπλέον σύμφωνα με τη συνθήκη απαγορεύεται η διακοπή ή ο περιορισμός της ροής ενεργειακών υλών και προϊόντων σε περίπτωση που ανακύψουν διαφορές για τους τρόπους διαμετακόμισης, πριν από την ολοκλήρωση των προβλεπόμενων διαδικασιών διευθέτησης των διαφορών. Συμπληρωματικές διατάξεις υποχρεώνουν επίσης τις χώρες από τις οποίες διέρχονται οι ενεργειακές ύλες και προϊόντα να μην αντιτίθενται στη δημιουργία νέας δυναμικότητας.

Επιπλέον η ύπαρξη διατάξεων όσον αφορά τον ανταγωνισμό, τη διαφάνεια, την κυριαρχία, το περιβάλλον και το φορολογικό καθεστώς, συντελούν στην προαγωγή της μακροπρόθεσμης συνεργασίας στον τομέα της ενέργειας. Όσον αφορά τον ανταγωνισμό, κάθε μέρος οφείλει να μεριμνά για την καταπολέμηση των στρεβλώσεων της αγοράς και των εμποδίων στον ανταγωνισμό του ενεργειακού τομέα. Επιπρόσθετα τα κράτη έχουν την υποχρέωση να διατηρούν ένα γραφείο πληροφοριών το οποίο θα παρέχει πληροφορίες για

τους νόμους, τους κανονισμούς, τις νομικές αποφάσεις και τα διοικητικά μέτρα γενικής εφαρμογής όσον αφορά τις ενεργειακές ύλες και προϊόντα με στόχο τη διασφάλιση της διαφάνειας. Καθορίζεται επίσης η κυριαρχία κάθε κράτους στους ενεργειακούς πόρους του σύμφωνα και υπό την επιφύλαξη των διατάξεων διεθνούς δικαίου, ενώ επίσης έχει κυριαρχικό δικαίωμα για τις γεωγραφικές περιοχές που τελούν υπό τη δικαιοδοσία του και οι οποίες προορίζονται για κοιτασματολογικές έρευνες και εκμετάλλευση. Επιπρόσθετα για την διασφάλιση της προστασίας του περιβάλλοντος έχει ενσωματωθεί στη συνθήκη η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» έτσι ώστε να αντανακλάται το περιβαλλοντικό κόστος στη διαμόρφωση των τιμών με βάση την αγορά. Όλα τα μέρη της συνθήκης επομένως είναι υποχρεωμένα να περιορίζουν με οικονομικά αποδοτικό τρόπο, κάθε επιβλαβή συνέπεια για το περιβάλλον από όλες τις διεργασίες του ενεργειακού τους κύκλου που πραγματοποιείται εντός ή εκτός της περιοχής δικαιοδοσίας τους σύμφωνα με τα συμφωνηθέντα πρότυπα ασφαλείας. Όσον αφορά το φορολογικό καθεστώς σύμφωνα με τη συνθήκη δεν δημιουργείται νέο δίκαιο ή νέες φορολογικές υποχρεώσεις. Η εθνική νομοθεσία κάθε χώρας ή οι εφαρμοστέες διμερείς συμβάσεις εξακολουθούν να διέπουν την άμεση φορολόγηση. Τέλος υπάρχει πρόβλεψη για την εφαρμογή ορισμένων μεταβατικών διατάξεων της συνθήκης για τις χώρες των οποίων η οικονομία βρίσκεται σε μεταβατική φάση ενώ προβλέπεται επίσης ότι υπάρχει και δυνατότητα απόσυρσης μέσω της τήρησης προθεσμίας πέντε ετών από την έναρξη της ισχύος της.

Σύμφωνα με τις διατάξεις της συνθήκης, θεσπίστηκε το Πρωτόκολλο του Χάρτη Ενέργειας για την ενεργειακή απόδοση και τα σχετικά περιβαλλοντικά ζητήματα για να ενισχυθεί, μ' αυτόν τον τρόπο περαιτέρω, η επίτευξη των στόχων και αρχών του Χάρτη για την προαγωγή πολιτικών ενεργειακής απόδοσης συμβατών με τη βιώσιμη ανάπτυξη καθώς και για τη δημιουργία των συνθηκών εκείνων που θα ενθαρρύνουν τους παραγωγούς και τους καταναλωτές σε οικονομικότερη, αποδοτικότερη και φιλικότερη προς το περιβάλλον χρήση της ενέργειας (http://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/energy.html?root_default=SUM_1_CODED=18 [03 Ιανουαρίου 2015])

2.3 Πράσινη Βίβλος για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού

Η αλληλεξάρτηση των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης τόσο στα θέματα της καταπολέμησης των κλιματικών μεταβολών, όσο και στα θέματα της εσωτερικής αγοράς

Πηγή: <http://biomassenergysolutions.blogspot.gr>

οδήγησαν στη δημιουργία της Πράσινης Βίβλου για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού. Ο κυριότερος στόχος της ενεργειακής στρατηγικής της Ε.Ε. στο πλαίσιο των προοπτικών της βιώσιμης ανάπτυξης είναι η εξασφάλιση απτής και συνεχούς διαθεσιμότητας ενεργειακών προϊόντων στην αγορά σε τιμή προσπελάσιμη για όλους τους καταναλωτές, με παράλληλο σεβασμό

του περιβάλλοντος. Η επίτευξη αυτού του στόχου προϋποθέτει την μείωση των κινδύνων που συνδέονται με την ενεργειακή εξάρτηση καθώς η Ε.Ε. στηρίζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό στις ορυκτές καύσιμες ύλες όπως είναι για παράδειγμα το πετρέλαιο παρά το γεγονός ότι έχει λάβει μέτρα για την προώθηση των ανανεώσιμων μορφών ενέργειας.

Το σχεδιάγραμμα της μακροπρόθεσμης ενεργειακής στρατηγικής της Ε.Ε. περιλαμβάνει τη λήψη μέτρων στήριξης της ζήτησης μέσα από την εξισορρόπηση της πολιτικής της προσφοράς. Η επίτευξη αυτού του στόχου μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω της προώθησης, της χρηματοδότησης και της εκμετάλλευσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας καθώς και της εξέτασης σημαντικών ζητημάτων όπως η αναθέρμανση του κλίματος, η ασφάλεια του εφοδιασμού και η βιώσιμη ανάπτυξη. Επιπλέον στο σχεδιάγραμμα της μακροπρόθεσμης ενεργειακής στρατηγικής της Ε.Ε., μελετάται το ζήτημα της δημιουργίας ενισχυμένου πλέγματος διατάξεων για τα στρατηγικά αποθέματα και τις νέες βασικές αρτηρίες εισαγωγών για τους υδρογονάνθρακες αλλά και η ασφάλεια του συστήματος διαχείρισης των πυρηνικών αποβλήτων. Καθώς, όπως έχει αναφερθεί παραπάνω ο βαθμός εξάρτησης της Ε.Ε. από πετρέλαιο που εισάγεται από τρίτες χώρες είναι μεγάλος, κρίνεται αναγκαίο να δρομολογηθεί

ένας εμπειριστατωμένος διάλογος μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των τρίτων παραγωγών χωρών για τη βελτίωση της διαφάνειας στην αγορά και τη σύναψη ικανοποιητικών συμφωνιών στον εφοδιασμό.

Επιπρόσθετα όσον αφορά τα πετρελαϊκά αποθέματα κρίνεται απαραίτητη μια νέα προσέγγιση η οποία θα οδηγήσει στην εξασφάλιση μεγαλύτερης σταθερότητας μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ με την παράλληλη δημιουργία στρατηγικών αποθεμάτων φυσικού αερίου. Επιπλέον βασικό στοιχείο του διαλόγου για την ασφάλεια του εφοδιασμού αποτελεί και μια ακόμη εναλλακτική λύση, της πυρηνικής ενέργειας δεδομένου ότι το όφελος το οποίο συνεπάγεται, λόγω της μείωσης των εκπομπών αερίων που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου, είναι μεγάλο. Σημαντική αιτία προβληματισμού σε σχέση με τη χρήση της πυρηνικής ενέργειας δημιουργεί όμως το ζήτημα της μεταφοράς και της επεξεργασίας των ραδιενεργών αποβλήτων.

Το σχεδιάγραμμα της μακροπρόθεσμης ενεργειακής στρατηγικής της Ε.Ε. περιλαμβάνει επίσης την έκδοση οδηγίας για τη φορολόγηση της ενέργειας και την επίτευξη, μ' αυτόν τον τρόπο, φορολογικής εναρμόνισης. Καθώς η εσωτερική αγορά ενέργειας παίζει σημαντικό ρόλο στην ασφάλεια του εφοδιασμού είναι απαραίτητη η επίτευξη περισσότερο ανταγωνιστικών τιμών, η αύξηση των ενδοκοινοτικών συναλλαγών, το άνοιγμα της αγοράς αλλά και η παροχή δημόσιας υπηρεσίας ώστε να εξασφαλιστεί ότι δεν θα υπάρξει διακοπή του ενεργειακού εφοδιασμού. (http://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/energy.html?root_default=SUM_1_CODED=18 [03 Ιανουαρίου 2015])

2.4 Η σημασία ενσωμάτωσης των Α.Π.Ε. στο μελλοντικό ενεργειακό μείγμα της Ε.Ε.

Η ενσωμάτωση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στο μελλοντικό ενεργειακό μείγμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί μια στρατηγική μέσω της οποίας η Ε.Ε. επιδιώκει να επιτύχει το διττό στόχο της μεγαλύτερης ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού και της

μείωσης των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου. Τα καταγεγραμμένα στοιχεία, που παρουσιάζονται στη συνέχεια, από την ανάλυση του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και από την συμμετοχή τους στο συνολικό ενεργειακό μείγμα αναδεικνύουν ότι οι Α.Π.Ε. έχουν δυνατότητα να αξιοποιηθούν περισσότερο και καλύτερα. Γι αυτό το λόγο προτάθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να καθοριστεί νέο νομοθετικό πλαίσιο για την ενίσχυση της προώθησης και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Πιο συγκεκριμένα τέθηκε ως δεσμευτικός στόχος για το 2020, να αυξηθεί το μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην κατανάλωση της Ε.Ε. στο 20% καθώς και 10% για τα βιοκαύσιμα ως ελάχιστος δεσμευτικός στόχος.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας τον 21ο αιώνα, η κατανομή των διαφόρων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας που παράγονταν στην Ε.Ε. για το 2005 είναι η ακόλουθη: 66,1% για τη βιομάζα, 22,2% για την υδραυλική ενέργεια, 5,5% για την αιολική ενέργεια, 5,5% για τη γεωθερμική ενέργεια και 0,7% για την ηλιακή ενέργεια (θερμική και φωτοβολταϊκή). Επιπλέον το 2005, οι διάφορες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας συμμετείχαν στην παραγωγή ηλεκτρισμού στην Ε.Ε. ως εξής: 66,1% υδραυλική ενέργεια, 16,3% αιολική ενέργεια, 15,8% βιομάζα, 1,2% γεωθερμική ενέργεια και 0,3% ηλιακή ενέργεια (θερμική και φωτοβολταϊκή). Το 2005 επίσης, το βιοντίζελ αντιπροσώπευε το 81,5% των βιοκαυσίμων που παρήχθησαν στην Ε.Ε., ενώ η βιοαιθανόλη το 18,5% του συνόλου.

Σύμφωνα με την οδηγία 2001/77/ΕΚ, όλα τα κράτη μέλη θέσπισαν εθνικούς στόχους όσον αφορά την κατανάλωση ηλεκτρισμού που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Ο σημαντικότερος στόχος που τέθηκε, ήταν το 2010 να παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ποσοστό 21% της συνολικής κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας της Ε.Ε. Ο στόχος αυτός όμως δεν επιτεύχθηκε από την πλειονότητα των κρατών. Το ίδιο συνέβη και με τον στόχο του 5,75% που ορίστηκε για το μερίδιο των βιοκαυσίμων στην κατανάλωση καυσίμων μέχρι το 2010, σύμφωνα με την οδηγία 2003/30/ΕΚ. Όσον αφορά στον τομέα της θέρμανσης και της ψύξης ο οποίος αντιπροσωπεύει ποσοστό 50% της τελικής ενεργειακής κατανάλωσης, αξιοποιείται ελάχιστα το δυναμικό των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας καθώς εκτιμάται ότι

καλύπτει ποσοστό μικρότερο του 10%. Το μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στον τομέα αυτό παρουσιάζει αργή πρόοδο ενώ δεν έχει θεσπιστεί και η σχετική νομοθεσία για την άμεση προώθηση της θέρμανσης και της ψύξης από ανανεώσιμες πηγές.

Επιπρόσθετα προβλέπεται η συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών στην ανταλλαγή ποσότητας ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές μέσω στατιστικής μεταβίβασης μεταξύ τους και η υλοποίηση κοινών έργων για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και θέρμανσης από ανανεώσιμες πηγές. Καθίσταται επίσης δυνατή η συνεργασία με τρίτες χώρες με την υποχρέωση να τηρούνται ορισμένες προϋποθέσεις όπως για παράδειγμα η ηλεκτρική ενέργεια να καταναλώνεται εντός της Ε.Ε., η ηλεκτρική ενέργεια πρέπει να παράγεται από εγκαταστάσεις κατασκευής μετά τον Ιούνιο του 2009 και η ποσότητα ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται και εξάγεται δεν πρέπει να τυγχάνει άλλης υποστήριξης. Κάθε κράτος μέλος επίσης πρέπει να μπορεί να εγγυηθεί την προέλευση της ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς και της ενέργειας θέρμανσης και ψύξης, από ανανεώσιμες πηγές. Ακόμη τα κράτη μέλη υποχρεούνται να υλοποιήσουν τις υποδομές που απαιτούνται για τη χρήση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στον τομέα των μεταφορών. Για την επίτευξη αυτού του στόχου προβλέπεται ότι η ηλεκτρική ενέργεια που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές πρέπει να έχει προτεραιότητα πρόσβασης στο δίκτυο ηλεκτροδότησης αλλά και να διασφαλιστεί η μεταφορά και διανομή της. Όσον αφορά τα βιοκαύσιμα και βιορευστά δεν θα πρέπει να έχουν παραχθεί από πρώτες ύλες προερχόμενες από εδάφη με υψηλή αξία βιοποικιλότητας ή εδάφη πλούσια σε άνθρακα και θα πρέπει να έχουν χαρακτηριστεί ως αειφόρα βάσει των κριτηρίων της οδηγίας της Ε.Ε. για να τύχουν χρηματοδοτικής υποστήριξης. Ο στόχος που έχει τεθεί για τα βιοκαύσιμα είναι από την 1η Ιανουαρίου 2017, το μερίδιό τους στη μείωση των εκπομπών να ανέρχεται σε ποσοστό 50%. (http://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/energy.html?root_default=SUM_1_COD_ED=18 [03 Ιανουαρίου 2015])

Η ενσωμάτωση των Α.Π.Ε στο μελλοντικό ενεργειακό μείγμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι μια πολύ σημαντική στρατηγική καθώς οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας εκλύουν ελάχιστα ή μηδαμινά αέρια θερμοκηπίου και το κόστος τους σύμφωνα με τα στοιχεία μειώνεται σταθερά την τελευταία εικοσαετία. Έτσι λοιπόν η αύξηση του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο σύνολο των διαθέσιμων καυσίμων οδηγεί στην ταυτόχρονη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή

Επιτροπή εκτιμάται ότι ο στόχος του 20% θα επιφέρει μείωση ύψους 600 έως 900 εκατομμυρίων τόνων CO₂ ετησίως, δηλαδή εξοικονόμηση ύψους 150 έως 200 δισεκατομμυρίων ευρώ, εφόσον η τιμή του CO₂ ανά τόνο ανέρχεται σε 25 ευρώ. Επιπλέον θα διανοιχτούν νέες εμπορικές προοπτικές στην εξαγωγή των τεχνολογιών που αναπτύσσονται

Πηγή: *naftemporiki.gr*

για να χρησιμοποιηθούν στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Τέλος σε σχετικό workshop που διοργανώθηκε από την εταιρεία GIZ (Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit) που εκτελεί χρέη τεχνικού συμβούλου του ΥΠΕΚΑ ως προς την αναμόρφωση των μηχανισμών υποστήριξης των Α.Π.Ε. τονίστηκε ότι το Τέλος ΕΤΜΕΑΡ (Ειδικό Τέλος Μείωσης Εκπομπών

Αερίων Ρύπων) ως εργαλείο εξυπηρέτησης του Ειδικού Λογαριασμού Α.Π.Ε. (ΕΛΑΠΕ) παρουσιάζει δυσλειτουργίες από τον αρχικό σχεδιασμό του και δεν μπορεί να λειτουργήσει σε μεγάλες διεισδύσεις Α.Π.Ε ακόμη και μετά την κατάργηση του Μηχανισμού Ανάκτησης Μεταβλητού Κόστους (ΜΑΜΚ) και του Κανόνα του 30%. Στην ομιλία του ο κος Λουμάκης, Πρόεδρος του ΣΠΕΦ (Σύνδεσμος Παραγωγών Ενέργειας με Φωτοβολταϊκά), ανέφερε ότι «μέσω του Target Model δύναται να αδρανοποιηθεί εν μέρει αυτό το πρόβλημα». Πιο συγκεκριμένα υπογράμμισε ότι για τα νέα κάθε φορά έργα Α.Π.Ε. άνω των 10 MW που θα εντάσσονται απευθείας στην αγορά, θα συνδιαμορφώνουν την χονδρεμπορική τιμή (ΟΤΣ) μέσω προσφορών κατανομής. (<http://www.euro2day.gr/news/economy/article/1278946/spef-hreiazetai-ensomatosh-toy-etmear-sto-kostos.html> [03 Ιανουαρίου 2015])

2.5 Η υιοθέτηση των στόχων 20-20-20

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Μάρτιο του 2010, παρουσίασε τη «Στρατηγική – Ευρώπη 2020» με στόχο την έξοδο από την κρίση και την προετοιμασία της οικονομίας της Ε.Ε. για την επόμενη δεκαετία. Η “Εξυπνη ανάπτυξη”, η Βιώσιμη ανάπτυξη”, και η “Ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς” αποτελούν τους τρεις αλληλοσχετιζόμενους τομείς προτεραιότητας στους οποίους βασίζεται αυτή η στρατηγική. Επιπλέον η στρατηγική αυτή επιδιώκει την επίτευξη πέντε στόχων σε επίπεδο Ε.Ε. μέχρι το 2020 οι οποίοι θα πρέπει να μετασχηματιστούν σε εθνικούς στόχους για όλα τα κράτη μέλη. Οι στόχοι αυτοί αφορούν:

- i. στην Απασχόληση
- ii. στην Έρευνα και στην Καινοτομία
- iii. στην Κλιματική Αλλαγή και στην Ενέργεια,
- iv. στην Εκπαίδευση
- v. στην Καταπολέμηση της Φτώχειας και του Κοινωνικού Αποκλεισμού

Έτσι λοιπόν στα πλαίσια της επίτευξης του στόχου 20-20-20 που έχει τεθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση, τα κράτη μέλη πρέπει να θεσπίσουν εθνικά σχέδια δράσης για το 2020, ορίζοντας τα μερίδια της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, στις μεταφορές, στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και στη θέρμανση. Η ανάγκη αύξησης της ενεργειακής απόδοσης αποτελεί μέρος του συνολικού δεσμευτικού στόχου αυτής της πρωτοβουλίας για το 2020, που αντιστοιχεί σε εξοικονόμηση 20% της πρωτογενούς κατανάλωσης ενέργειας και των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου της Ε.Ε., καθώς και την ένταξη ποσοστού 20% των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην ακαθάριστη εσωτερική ενεργειακή κατανάλωση μέχρι το 2020.

Όσον αφορά στον τομέα των μεταφορών, το μερίδιο της ενέργειας που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές πρέπει να αντιστοιχεί σε τουλάχιστον 10% της ακαθάριστης τελικής

κατανάλωσης ενέργειας έως το 2020. Επιπλέον στο σχέδιο δράσης για την ενεργειακή απόδοση ορίζεται, το καθεστώς σχεδιασμού και τιμολόγησης καθώς και η πρόσβαση στα δίκτυα ηλεκτροδότησης έτσι ώστε να ευνοείται η ενέργεια που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές. Στον τομέα της θέρμανσης σύμφωνα με την οδηγία 98/70/EK καθορίζεται η συμμετοχή των βιοκαυσίμων στο 10% μέχρι το 2020. Με την ανάπτυξη ενεργειακών πηγών εναλλακτικών προς τα ορυκτά καύσιμα ενισχύεται η ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού της Ε.Ε. και αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση των ενεργειακών δαπανών που συνδέονται με την αύξηση της τιμής των ορυκτών πηγών ενέργειας. Συνεπώς, εάν η Ε.Ε. καταφέρει να πετύχει το στόχο για το 2020, η ετήσια εξοικονόμηση που θα επιτευχθεί υπολογίζεται σε περισσότερα από 250 εκατομμύρια ΤΙΠ (τόνοι ισοδυνάμου πετρελαίου) μέχρι το 2020, εκ των οποίων 200 εκατομμύρια ΤΙΠ από εισαγωγές. (http://ec.europa.eu/europe2020/index_el.htm, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:en0002> [03 Ιανουαρίου 2015])

Η συνολική υιοθέτηση των στόχων 20-20-20 όμως, φαίνεται ότι δημιουργεί προβληματισμό στο σύνολο των κρατών μελών της Ε.Ε. καθώς και στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή Περιβάλλοντος (ΕΕΑ), η οποία στη νέα έκθεση που δημοσίευσε σχετικά με την πρόοδο των ενεργειακών στόχων που έχουν τεθεί εκφράζει τον έντονο προβληματισμό της. Σύμφωνα με την έκθεση σχεδόν όλα τα κράτη μέλη εκτός από 4 έχουν μείνει πίσω στην υλοποίηση των πρωτοβουλιών και στην επίτευξη των στόχων (<http://www.energypress.gr/news/H-Eyrgwph-dyskoleyetai-na-piasei-toys-stohoys-toy-20-20-20> [03 Ιανουαρίου 2015])

Καθώς και στη χώρα μας ο εθνικός στόχος για διείσδυση των Α.Π.Ε. σε ποσοστό 20% στο ενεργειακό ισοζύγιο για το έτος 2020 έχει τεθεί σε αμφισβήτηση, συστάθηκε Ομάδα Εργασίας, με εντολή της πολιτικής ηγεσίας του ΥΠΕΚΑ το 2010, για τη διατύπωση προτάσεων εύρεσης του βέλτιστου μείγματος καυσίμων σε βάθος 20ετίας. Η ομάδα εργασίας αποτελείται από υπηρεσιακά στελέχη του υπουργείου, εκπροσώπους των Διαχειριστών και εκπροσώπους του Κέντρου Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΚΑΠΕ). Σύμφωνα με το ΥΠΕΚΑ η ομάδα εργασίας ορίστηκε, ώστε να μελετηθούν τα νέα δεδομένα και έτσι να

καθοριστεί ποια θα είναι η μελλοντική θέση των Α.Π.Ε. στο ενεργειακό μείγμα της χώρας. Αυτό θα εξαρτηθεί από τις υποχρεώσεις έναντι της Ε.Ε., από τις ανάγκες της χώρας αλλά και τις δυνατότητες βιωσιμότητας του συστήματος. (<http://energyexpress.gr/news/Anathewtrhsh-ths-apofashs-20-20-20.-Meiwsh-toy-ethnikoy-stohoy-gia-tis-APE> [03 Ιανουαρίου 2015])

2.6 Έργα Κοινού Ενδιαφέροντος (PCIs) της Ε.Ε.

Στις 14 Οκτωβρίου 2013 ανακοινώθηκε ο κατάλογος των Έργων Κοινού Ενδιαφέροντος (PCIs) από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η Ελλάδα στην πρώτη φάση πέτυχε την ένταξη 12 ενεργειακών έργων, φυσικού αερίου και ηλεκτρισμού, που συνδέονται άμεσα με την χώρα μας και την ευρύτερη περιοχή. Τα Έργα Κοινού Ενδιαφέροντος (PCIs) σύμφωνα με το σχετικό κανονισμό (347/2013) είναι εκείνα τα έργα που είναι απαραίτητα για την υλοποίηση των διαδρόμων και ζωνών ενεργειακών υποδομών προτεραιότητας της Ε.Ε. Τα έργα αυτά διασφαλίζουν ταχύτερη αδειοδοτική διαδικασία και συνεπώς και ευκολότερη πρόσβαση σε ιδιωτική χρηματοδότηση. Λόγω όμως της ουκρανικής κρίσης και της επιτακτικής ανάγκης της Ε.Ε. να απεξαρτηθεί από τις εισαγωγές ενέργειας και να ενισχύσει τη διαφοροποίηση των πηγών προμήθειας, αυστηροποιούνται τα κριτήρια υπαγωγής στα Έργα Κοινού Ενδιαφέροντος (PCIs). Κατά συνέπεια λοιπόν στη δεύτερη φάση θα επανεξεταστούν υπό νέους υποχρεωτικούς όρους, όσα ελληνικά έργα εγκρίθηκαν στην πρώτη φάση και όσα από αυτά δεν ανταποκρίνονται στις καινούριες προϋποθέσεις που έχουν τεθεί θα χάσουν την έγκριση PCI.

Έτσι λοιπόν η επανένταξη ενός έργου θα κριθεί σύμφωνα με τα παρακάτω κριτήρια. Αρχικά ένα project θα πρέπει να έχει ενταχθεί απαραίτητα στα 10ετή προγράμματα των αντίστοιχων Ευρωπαϊκών Διαχειριστών. Για τον ηλεκτρισμό στο πρόγραμμα 2014-2023 του ENTSO-E και για το φυσικό αέριο στο αντίστοιχο πρόγραμμα 2015-2024 του ENTSO-G. Η σχετική διαδικασία από την πλευρά των δύο Διαχειριστών αναμένεται να ολοκληρωθεί το Φεβρουάριο του 2015. Επιπλέον θα πρέπει το έργο να έχει αξιολογηθεί με βάση μεθοδολογία που έχουν προτείνει οι δύο Διαχειριστές (ENTSO-E και ENTSO-G) καθώς επίσης θα πρέπει και να έχει ολοκληρώσει μελέτη κόστους-οφέλους, ώστε να είναι ελκυστικό για την

προσέλκυση επενδυτικών κεφαλαίων. Έπειτα η αξιολόγηση των υποψηφίων προς ένταξη έργων αναμένεται να πραγματοποιηθεί τον Απρίλιο του 2015 από αρμόδιες περιφερειακές επιτροπές σε επίπεδο Διαδρόμων, ώστε να καταρτιστούν οι σχετικές λίστες και η κατάταξη των έργων. Στη συνέχεια, εφόσον ολοκληρωθούν όλα τα στάδια του ελέγχου ένταξης, η τελική λίστα θα σταλεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ώστε να δημοσιοποιηθεί τον Οκτώβριο του 2015. (Καλαϊτζόγλου (2014), http://www.energia.gr/article.asp?art_id=86041 [03 Ιανουαρίου 2015])

Σύμφωνα με το Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής τα έργα που, στην πρώτη φάση, χαρακτηρίστηκαν ως επιλέξιμα για μερική χρηματοδοτική συνδρομή από την Ε.Ε. υπό μορφή επιχορηγήσεων για μελέτες είναι τα παρακάτω:

- i. Διάδρομοι προτεραιότητας που αφορούν την ηλεκτρική ενέργεια.
 - NSI East Electricity (Διασυνδέσεις ηλεκτρικής ενέργειας Βορρά-Νότου στην κεντροανατολική και νοτιοανατολική Ευρώπη)
 - a. Διασύνδεση Ισραήλ-Κύπρου-Ελλάδας μεταξύ Hadera (Ισραήλ) και περιοχής της Αττικής (Euro-Asia Interconnector).
 - b. Διασύνδεση μεταξύ Maritsa East 1 (Βουλγαρία) και Νέας Σάντας (Ελλάδα).
 - c. Υδροηλεκτρικό αντλησιοταμίευσης της ΤΕΡΝΑ (hydro-pumped storage) στην Αμφιλοχία.
- ii. Διάδρομοι προτεραιότητας που αφορούν το φυσικό αέριο
 - NSI East Gas (Διασυνδέσεις αερίου Βορρά-Νότου στην κεντροανατολική και νοτιοανατολική Ευρώπη)
 - a. Διασυνδετήριος αγωγός Ελλάδας-Βουλγαρίας (IGB) μεταξύ Κομοτηνής (Ελλάδα)

και Stara Zagora (Βουλγαρία)

- b. Πλωτός σταθμός αποθήκευσης και επαναεριοποίησης υγροποιημένου φυσικού αερίου (INGS LNG Greece)
 - c. Πλωτός σταθμός αποθήκευσης και επαναεριοποίησης υγροποιημένου φυσικού αερίου (Aegean LNG import terminal).
 - d. Σταθμός μόνιμης αναστροφής ροής στα ελληνο-βουλγαρικά σύνορα μεταξύ Σιδηροκάστρου (Ελλάδα) και Kula (Βουλγαρία)
 - e. Εγκατάσταση αποθήκευσης στη Ν. Καβάλα.
- Southern Gas Corridor (SGC, Νότιος Διάδρομος).
 - a. Αγωγός TAP
 - b. Αγωγός ITGI
 - c. Αγωγός από υπεράκτια περιοχή της Κύπρου προς την ελληνική ενδοχώρα μέσω Κρήτης. Ο αγωγός αυτός αποτελεί συμφωνημένη, με την Κυπριακή πλευρά και την Επιτροπή ενοποίηση δύο αρχικών παράλληλων οδεύσεων (East-Med ΔΕΠΑ / Trans-Med Κύπρος).
 - d. Σταθμός συμπίεσης φυσικού αερίου στους Κήπους Έβρου.

Σύμφωνα με δηλώσεις του Υπουργού ΠΕΚΑ, κ. Γιάννη Μανιάτη, για την ένταξη των 12 ενεργειακών έργων της χώρας μας στα Έργα Κοινού Ενδιαφέροντος (PCIs), «Η συνεχής προσπάθεια των τελευταίων ετών, η υπευθυνότητα, αλλά και η δημιουργία των κατάλληλων προϋποθέσεων εμπιστοσύνης στη χώρα, μάς επιτρέπουν να κοιτάμε με αισιοδοξία το μέλλον. Η ένταξη των νέων ενεργειακών υποδομών στα έργα Κοινού Ευρωπαϊκού Ενδιαφέροντος, σε συνδυασμό με τις ήδη υφιστάμενες ενεργειακές υποδομές, η υιοθέτηση βασικών ενεργειακών Αρχών απελευθέρωσης των δυνάμεων της αγοράς και προστασίας των οικονομικά ασθενέστερων καταναλωτών, καθώς και οι πρωτοβουλίες στην έρευνα Υδρογονανθράκων, ενισχύουν σημαντικά το ρόλο της χώρας στο ενεργειακό γίγνεσθαι της Ευρώπης....Η κεντρική

κατεύθυνση για να καταστεί η Ελλάδα ενεργειακή πύλη εισόδου από την ανατολική Μεσόγειο και την Κασπία προς την υπόλοιπη Ευρώπη δεν είναι πια θεωρητικός στόχος, αλλά διαρκώς ωριμάζουσα και υλοποιούμενη Εθνική Στρατηγική επιλογή. Η ενέργεια και ο ορυκτός πλούτος μπορούν να αποτελέσουν τους βασικούς πυλώνες του νέου μοντέλου ανάπτυξης της χώρας, που ξεπερνά το Μνημόνιο και τις δημοσιονομικές προσαρμογές». (<http://www.capital.gr/news.asp?id=1889124> [03 Ιανουαρίου 2015])

ΜΕΡΟΣ Β

Η προοπτική της Ελλάδας ως ενεργειακός κόμβος της Ν.Α. Ευρώπης & τα οφέλη από κάθε αγωγό

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 – “ΑΓΩΓΟΙ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΦΑ ΚΑΙ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΣΤΗ Ν.Α. ΕΥΡΩΠΗ”

1.1 Υπάρχοντες αγωγοί μεταφοράς φυσικού αερίου

Οι αγωγοί που τροφοδοτούν με φυσικό αέριο τις Βαλκανικές χώρες, εισαγόμενο κυρίως από την Ρωσία, και διακλαδώνονται σε εσωτερικά δίκτυα των χωρών τους είναι οι παρακάτω: (Τάσσης, 2006)

- i. Ο αγωγός Soyuz ξεκινάει από την Ρωσία (δυτική διακλάδωση) και συνενώνεται με τον αγωγό Brotherhood. Ο αγωγός Transgas είναι ο αγωγός που διέρχεται μέσω της Σλοβακίας και της Αυστρίας και τροφοδοτεί την περιοχή της Σερβίας και της Κροατίας.

- ii. Μέσω της νότιας διακλάδωσης του Soyuz, η οποία διέρχεται από την Μολδαβία παρέχεται φυσικό αέριο στην Βουλγαρία. Επιπλέον μια διακλάδωση του Βουλγαρικού συστήματος, εξυπηρετεί την ΠΓΔΜ, ενώ το αρχικό τμήμα του Βουλγαρικού αγωγού καταλήγει στην Ελλάδα. Επίσης από μια δεύτερη διακλάδωση που ξεκινά από την Μολδαβία τροφοδοτείται με φυσικό αέριο και η Ρουμανία.

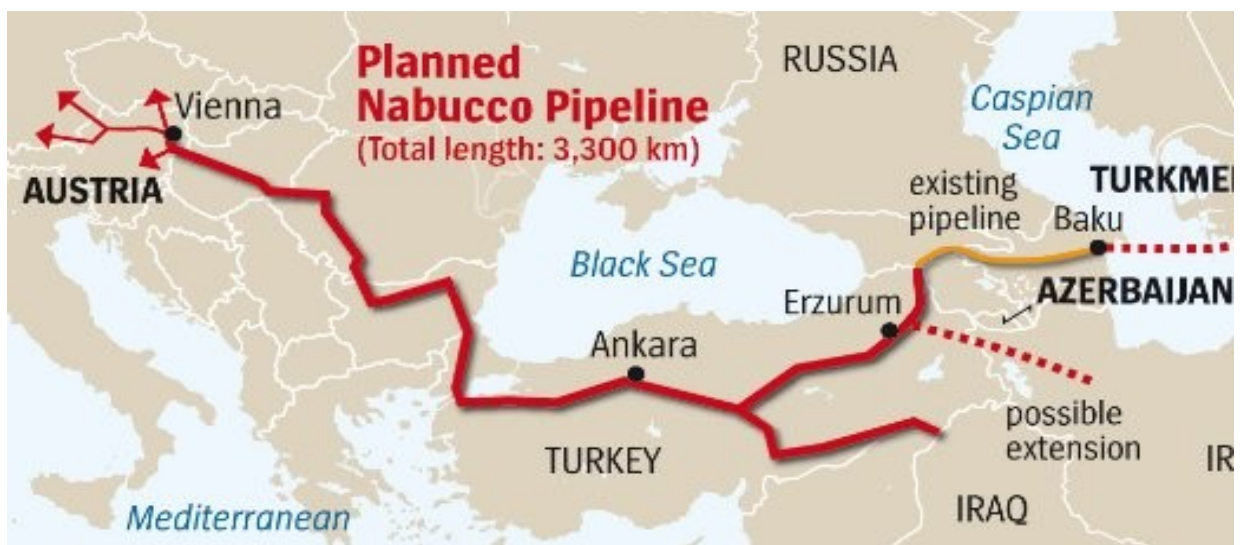
- iii. Ο αγωγός Progress είναι το τμήμα της νότιας διακλάδωσης του αγωγού Soyuz που διέρχεται από Ρουμανία-Βουλγαρία και καταλήγει στην Άγκυρα. Επίσης υπάρχει ο αγωγός Blue Stream, συνολικού μήκους 1.213 χιλιομέτρων, που ξεκινάει από την Ρωσική πόλη Dzhugba στην Μαύρη Θάλασσα και καταλήγει μέσω υποβρύχιας διασύνδεσης στην Σαμψούντα. Ο αγωγός αυτός καταλήγει μετά από 444 χιλιόμετρα στην Άγκυρα. Ακόμη υπάρχει ο αγωγός μεταξύ της πόλης Tebriz στο Βόρειο Ιράν και της Άγκυρας.

1.1.1 Ο αγωγός ΦΑ Nabucco

Σύμφωνα με το σχέδιο του προγράμματος Διευρωπαϊκών Ενεργειακών Δικτύων της Ε.Ε. και με βασικό γνώμονα την εξασφάλιση παροχής επιπρόσθετων ποσοτήτων μη-ρωσικού αερίου προς την ευρωπαϊκή αγορά, κατατέθηκε η πρόταση κατασκευής του αγωγού Ναμπούκο (Nabucco). Η Nabucco Gas Pipeline International Company που ανέλαβε την κατασκευή του ιδρύθηκε στη Βιέννη τον Ιούνιο του 2004 από κοινοπραξία της αυστριακής εταιρείας ενέργειας ÖMV, της ουγγρικής MOL, της ρουμάνικης Transgaz, της βουλγάρικης Bulgargaz και της τουρκικής BOTAŞ. Τον Φεβρουάριο του 2008 προστέθηκε επιπλέον στην κοινοπραξία και η γερμανική RWE. Έτσι με την κατασκευή αυτού του αγωγού δημιουργείται μια δεύτερη εναλλακτική πορεία τροφοδότησης της Δυτικό-Ευρωπαϊκής αγοράς με φυσικό αέριο Κασπίας και Μέσης Ανατολής και κατά συνέπεια ενισχύεται η μείωση της εξάρτησης της ευρωπαϊκής αγοράς φυσικού αερίου από τις ρωσικές εισαγωγές. Το αρχικό σχέδιο κατασκευής προέβλεπε το μήκος του αγωγού να είναι 3.300 χιλιόμετρα και με δυνατότητα μεταφοράς περίπου 30 δισεκατομμύρια κ.μ. φυσικού αερίου. Ξεκινώντας από το Ερζερούμ στην ανατολική Τουρκία, ο αγωγός θα διέσχιζε την Τουρκία, την Βουλγαρία, την Ρουμανία

και την Ουγγαρία για να καταλήξει στον κόμβο φυσικού αερίου Μπαουμγκάρτεν (Baumgarten an der March) στην Αυστρία όπου και θα τροφοδοτούσε την κεντρική και δυτική Ευρώπη. Επιπλέον ο αγωγός θα είχε τη δυνατότητα να τροφοδοτήσει και τις χώρες απ' τις οποίες θα διερχόταν. Επίσης προβλέφθηκε σύνδεση του Nabucco, στο Ερζερούμ, με τον Αγωγό του Νοτίου Καυκάσου (South Caucasus Pipeline), ο οποίος τροφοδοτεί την Τουρκία με αζερικό φυσικό αέριο, καθώς και με τον αγωγό Ταυρίδας-Ερζερούμ ο οποίος χρησιμοποιείται για την εισαγωγή ιρανικού φυσικού αερίου στην τουρκική αγορά.

Η υλοποίηση του αγωγού όμως διακόπηκε καθώς συνάντησε πολλά οικονομικά και πολιτικά εμπόδια με κυριότερο, την αδυναμία του Αζερμπαϊτζάν να παράσχει όλη την αναγκαία ποσότητα φυσικού αερίου για την εμπορική βιωσιμότητα του σχεδίου. Η ενίσχυση της ποσότητας φυσικού αερίου θα γινόταν μέσω του υπό κατασκευή υπεραραβικού αγωγού φυσικού αερίου από την Αίγυπτο στην Συρία μέσω Ιορδανίας αλλά η πολιτική αστάθεια στη Μέση Ανατολή αποτέλεσε ένα επιπρόσθετο εμπόδιο. Επιπλέον η Τουρκία επέμενε να

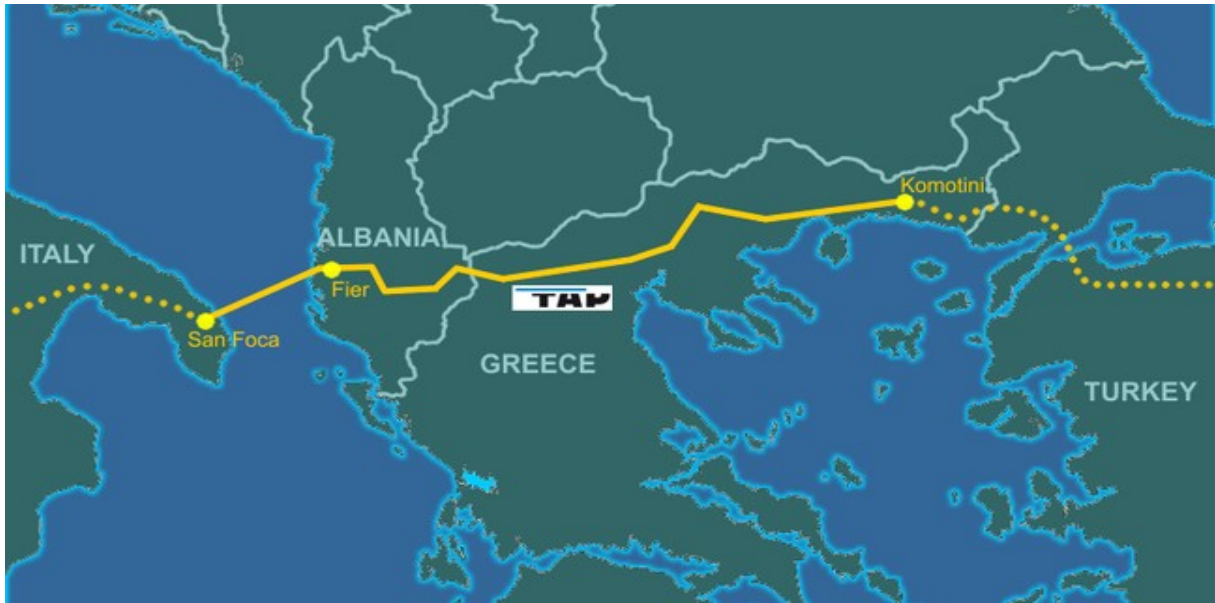

Πηγή: DER SPIEGEL

διατηρήσει το δικαίωμα μεταπώλησης του προμηθευόμενου φυσικού αερίου μέσω του Nabucco κάτι το οποίο όμως είναι αντίθετο με τις αρχές της ευρωπαϊκής αγοράς ενέργειας και της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ενεργειακή Κοινότητα την οποία η Τουρκία αρνήθηκε να κυρώσει. (Γρηγοριάδης, 2008)

1.1.2 Ο Αδριατικός Αγωγός ΦΑ/Trans – Adriatic Pipeline (TAP)

Ο αγωγός Trans Adriatic Pipeline (TAP) είναι ένα έργο για τη μεταφορά φυσικού αερίου από το Αζερμπαϊτζάν και διερχόμενο μέσω της Ελλάδας και της Αλβανίας στο San Foca της Ιταλία, διασχίζοντας την Αδριατική Θάλασσα θα τροφοδοτεί τη Δυτική Ευρώπη. Το σχέδιο κατασκευής του ανακοινώθηκε το 2003 από την ελβετική εταιρεία ενέργειας EGL Group (Αχρο) και η μελέτη σκοπιμότητας ολοκληρώθηκε το Μάρτιο του 2006. Οι δύο εναλλακτικές διαδρομές που μελετήθηκαν ήταν η βόρεια διαδρομή μέσω Βουλγαρίας, ΠΓΔΜ και Αλβανίας και η νότια διαδρομή μέσω Ελλάδας και Αλβανίας όπου και τελικά κρίθηκε ότι είναι η πιο εφικτή. Έτσι στις 13 Φεβρουαρίου 2008 η EGL Group και η νορβηγική εταιρεία ενέργειας Statoil υπέγραψαν συμφωνία δημιουργίας κοινοπραξίας, Trans Adriatic Pipeline AG, για την κατασκευή και την λειτουργία του TAP. Έπειτα τον Ιούνιο του 2008 η κατασκευάστρια εταιρία κατέθεσε αίτηση στην Ελλάδα για να κατασκευάσει ένα τμήμα του αγωγού μήκος 200 χιλιομέτρων από τη Θεσσαλονίκη ως τα ελληνο-αλβανικά σύνορα και η Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ) χορήγησε στην εταιρεία Trans Adriatic Pipeline AG άδεια διάρκειας 50 ετών για Ανεξάρτητο Σύστημα Φυσικού Αερίου (ΑΣΦΑ). (<http://energypress.gr/news/fysiko-aerio/O-TAP-elabe-adeia-Anexarthtoy-Systhmatos-Fysikoy-Aerioy-ASFA-apo-th-RAE> [03 Ιανουαρίου 2015]) Έτσι στις 28 Σεπτεμβρίου 2012, η Αλβανία, η Ελλάδα και η Ιταλία επιβεβαίωσαν και την πολιτική υποστήριξή τους για την κατασκευή του αγωγού υπογράφοντας Μνημόνιο Κατανόησης (Memorandum of Understanding-MOU) για τον καθορισμό του πλαισίου συνεργασίας. Η κατασκευή αυτού του έργου υποστηρίζεται και από τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα δεδομένου ότι θα ενισχύσει την ενεργειακή ασφάλεια και τη διαφοροποίηση των προμηθευτών φυσικού αερίου για πολλές ευρωπαϊκές αγορές. Για το λόγο αυτό ο TAP, θεωρείται ως ένα «Έργο Κοινού Ενδιαφέροντος» και τμήμα του Νότιου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου. (<http://www.mfa.gr/energeiake-diplomatia/>, Geropoulos (2012), <http://www.neurope.eu/article/tap-nabucco-and-seep-still-eu-pipeline-race> [03 Ιανουαρίου 2015])

Πηγή: <http://www.defence-point.gr>

Σύμφωνα με το σχέδιο κατασκευής του, ο αγωγός φυσικού αερίου συνολικής χωρητικότητας 10 δισεκατομμυρίων κ.μ ετησίως με δυνατότητα επέκτασης της χωρητικότητας του έως και 20 δισεκατομμύρια κ.μ, θα ξεκινήσει από τα ελληνο-τουρκικά σύνορα στους Κήπους του Έβρου όπου θα συνδεθεί στον αγωγό Trans Anatolian Natural Gas Pipeline (TANAP). Ο αγωγός θα έχει συνολικό μήκος 870 χιλιόμετρα (550 χιλιόμετρα στην Ελλάδα, 211 χιλιόμετρα στην Αλβανία, 105 χιλιόμετρα στην Αδριατική Θάλασσα σε βάθος 820 μέτρων, και 8 χιλιόμετρα στην Ιταλία). Σχεδιάζεται επίσης η κατασκευή μιας εγκατάστασης αποθήκευσης φυσικού αερίου στην Αλβανία και η δυνατότητα αντιστροφής ροής έως και 8,5 δισεκατομμύρια κ.μ. Οι εταιρίες που συμμετέχουν στην κατασκευή του είναι η BP με ποσοστό 20%, η SOCAR με ποσοστό 20%, η Statoil με ποσοστό 20%, η Fluxys με ποσοστό 16%, η Total με ποσοστό 10%, η E.ON με ποσοστό 9% και η AXPO με ποσοστό 5%. Η λειτουργία του αγωγού για τις πρώτες εξαγωγές φυσικού αερίου από το κοιτάσμα Shah Deniz αναμένεται το 2017-2018, ενώ το συνολικό κόστος κατασκευής του υπολογίζεται περίπου σε €1,5 δισεκατομμύρια. (http://www.entsog.eu/public/uploads/files/publications/GRIPs/2012/GRIP_SC_AnnexB.pdf, <http://www.tap-ag.gr/> [03 Ιανουαρίου 2015])

1.1.3 Διασυνδεδετικός αγωγός ΦΑ Τουρκίας-Ελλάδας/ Interconnection Turkey–Greece (ITG)

Το πρώτο βήμα για την κατασκευή του ελληνοτουρκικού αγωγού φυσικού αερίου έγινε τον Ιανουάριο του 2001 με τη Συμφωνία Ελλάδας-Τουρκίας σ' ένα κοινό πλαίσιο δράσης για την κατασκευή αγωγού φυσικού αερίου μεταξύ των δυο χωρών. Στη συνέχεια το Μάρτιο του 2002 υπογράφηκε Μνημόνιο Κατανόησης (Memorandum of Understanding- MOU) και Κοινής Διακήρυξης (Common Declaration) μεταξύ της ΔΕΠΑ και της τουρκικής εταιρείας BOTAŞ (Boru Hatları ile Petrol Taşımacılığı Anonim Şirketi) για την προώθηση του αγωγού και τη διασύνδεση πηγών φυσικού αερίου από Κασπία Θάλασσα/Ιράν προς τις καταναλώτριες χώρες της Ευρώπης. (Τάσσης, 2006) Συμφωνήθηκε η κατασκευή ενός αγωγού συνολικού μήκους 296 χιλιομέτρων από την πόλη Μιχαλίτσι (Karacabey) της Βιθυνίας στην βορειοδυτική Τουρκία μέχρι την Κομοτηνή. Από τα 296 χιλιόμετρα του αγωγού, 210 χιλιόμετρα θα κατασκευάζονταν επί τουρκικού εδάφους, από το Μιχαλίτσι έως τα Κύψελα (İrsala) της Ανατολικής Θράκης, ενώ 86 χιλιόμετρα θα κατασκευάζονταν στην Ελλάδα από τους Κήπους του Έβρου έως την Κομοτηνή. Ένα μέρος της ποσότητας του φυσικού αερίου θα καταναλώνονταν από την Ελλάδα, ενώ η υπόλοιπη ποσότητα θα προωθούνταν στην Ιταλία. Επιβεβαίωση αυτής της συμφωνίας για τη διασύνδεση Ελλάδας-Τουρκίας και για την προώθηση του έργου (Turkey-Greece Interconnector, TG) αποτέλεσε

<http://www.investingreece.gov.gr>

η Διακρατική Συμφωνία μεταξύ των δύο κυβερνήσεων, η οποία υπεγράφη στις 23

Φεβρουαρίου 2003, ενώ η υλοποίηση του έργου υποστηρίχθηκε οικονομικά από το Πρόγραμμα Διευρωπαϊκών Δικτύων (Trans-European Networks-TEN) της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η κατασκευή του ελληνοτουρκικού αγωγού διήρκεσε για 2 χρόνια και ολοκληρώθηκε το 2007 όπου και ξεκίνησε η λειτουργία του. Το έργο της σύνδεσης των δικτύων των δύο χωρών απέκτησε ακόμη μεγαλύτερη σημασία όταν ανακοινώθηκε και η κατασκευή του υποθαλάσσιου αγωγού σύνδεσης των δικτύων φυσικού αερίου Ιταλίας και Ελλάδας. (Γρηγοριάδης, 2008), (<http://www.gasandoil.com/news/europe/923d6fef90fe587bc1346da4f8975f5b> [03 Ιανουαρίου 2015])

Τον Ιούλιο του 2002 υπογράφηκε Μνημόνιο Κατανοήσης (Memorandum of Understanding-MOU) μεταξύ της ΔΕΠΑ και της Edison, της μεγαλύτερης ιδιωτικής εταιρείας φυσικού αερίου και ηλεκτροπαραγωγής της Ιταλίας στο οποίο επιβεβαιώθηκε η ενεργός συμμετοχή της Edison στο έργο μεταφοράς Φυσικού Αερίου από την Κεντρική Ασία στη Δυτική Ευρώπη μέσω Τουρκίας-Ελλάδας-Ιταλίας. Το 2005, η ΔΕΠΑ υπέγραψε σύμβαση με την Edison για την κατασκευή υποθαλάσσιου αγωγού φυσικού αερίου (Poseidon Pipeline), μήκους 209 χιλιομέτρων ο οποίος θα διασχίζει το Ιόνιο Πέλαγος και θα συνδέει τον Σταυρολιμένα Θεσπρωτίας με την πόλη του Οτράντο στην Απουλία. Η χρηματοδότηση του έργου θα υποστηριχθεί από το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Διευρωπαϊκών Δικτύων (Trans-European Networks-TEN). (Γρηγοριάδης, 2008)

Επιπλέον η Ελλάδα το Μάρτιο του 2002 υπέγραψε Μνημόνιο Κατανοήσης (Memorandum of Understanding-MOU) μέσω της ΔΕΠΑ και της NIOC, της ιρανικής κρατικής εταιρείας εμπορίας φυσικού αερίου. Στο Μνημόνιο αυτό προβλεπόταν η εξέταση των δυνατοτήτων μεταφοράς αερίου από το Ιράν προς την ευρωπαϊκή αγορά μέσω του αγωγού Ελλάδας-Τουρκίας και η μεταφορά υγροποιημένου φυσικού αερίου από μελλοντικές εγκαταστάσεις υγροποίησης αερίου στο Ιράν. Παράλληλα, τον Απριλίου του 2002 υπεγράφη κοινή δήλωση από τη ΔΕΠΑ και την Κρατική Επιχείρηση Ενέργειας του Αζερμπαϊτζάν SOCAR. Ενώ τέλος, η ΔΕΠΑ και η ΒΟΤΑΪ υπέγραψαν από κοινού πρωτόκολλο συνεργασίας με τις δημόσιες εταιρείες αερίου των κρατών των Δυτικών Βαλκανίων (ΜΑΚΡΕΤΡΟΛ (ΠΙΓΑΜ), Υπουργείο Βιομηχανίας και Ενέργειας (Αλβανία), ΝΙΣ-ΓΑΣ (Σερβία), ΡΛΙΝΑΚΡΟ

(Κροατία), GEOPLIN (Σλοβενία) και BH-GAS (Βοσνία-Ερζεγοβίνη). Σύμφωνα με το πρωτόκολλο αυτό, τα συμβαλλόμενα μέρη συμφώνησαν στην εκπόνηση κοινής μελέτης και διερεύνησης των δυνατοτήτων της μεταφοράς φυσικού αερίου από την περιοχή της Μέσης Ανατολής και της Κασπίας. Η κατασκευή του αγωγού φυσικού αερίου Τουρκίας-Ελλάδας-Ιταλίας κίνησε και το ενδιαφέρον των Ηνωμένων Πολιτειών καθώς αποτελούσε την συνέχεια του Αγωγού του Νοτίου Καυκάσου και εξασφάλιζε την δυνατότητα εξαγωγής αζέριου φυσικού αερίου στην Δυτική Ευρώπη χωρίς τη διέλευση από ρωσικό έδαφος. (Γρηγοριάδης, 2008), (Watkins (2007), <http://www.ogj.com/articles/2007/11/greece-turkey-gas-pipeline-link-inaugurated.html> [03 Ιανουαρίου 2015])

1.1.4 Ο αγωγός ΦΑ Νοτιοανατολικής Ευρώπης / South-East Europe Gas Pipeline (SEEP)

Η πρόταση για την κατασκευή του South-East Europe Gas Pipeline κατατέθηκε από την BP στις 24 Σεπτεμβρίου του 2011 και αποτέλεσε μια εναλλακτική πρόταση ως προς τους αγωγούς Nabucco, TAP και ITG για τη διαφοροποίηση των πιθανών διαδρομών φυσικού αερίου από το Αζερμπαϊτζάν στην Ευρώπη. Πρόκειται για έναν αγωγό φυσικού αερίου ο οποίος θα ξεκινούσε από την ανατολική Τουρκία για να καταλήξει στον κόμβο φυσικού αερίου Μπαουμγκάρτεν (Baumgarten an der March) στην Αυστρία και θα επέτρεπε τον εφοδιασμό της Ευρώπης με 10 δισεκατομμύρια κ.μ φυσικού αερίου ετησίως από το κοίτασμα Shah Deniz. Το σχέδιο κατασκευής του, προέβλεπε τη χρήση δικτύου ήδη υπάρχοντων αγωγών αλλά και την κατασκευή 800–1.000 χιλιομέτρων. Έτσι η συνολική διαδρομή του θα έφθανε τα 3.800 χιλιόμετρα.

Ένας από τους λόγους για τους οποίους ο αγωγός αυτός έχει μικρότερο κόστος κατασκευής από τον αγωγό Nabucco, εκτός του μικρού του μεγέθους, είναι ότι έχει σχεδιαστεί να στηρίζεται και σε υπάρχουσες υποδομές των αγωγών της Τουρκίας. Ωστόσο

<http://www.energia.gr>

αυτό αποτελεί και μια αδυναμία υλοποίησης του σχεδιασμού του, καθώς υπάρχει νομικό κόλλημα με τα έξοδα διαχείρισης, την περιουσιακή κατάσταση αλλά και τα δικαστήρια επίλυσης διαφορών των ήδη υπαρχόντων αγωγών της Τουρκίας. Έτσι λοιπόν στις 28 Ιουνίου 2012, η BP ανακοίνωσε ότι τελικά θα επιλέξει μεταξύ του Nabucco και του Trans Adriatic Pipeline και κατά συνέπεια η ανάπτυξη του έργου της κατασκευής του South-East Europe Gas Pipeline τέθηκε σε παύση.(Soltanov, 2012)

1.1.5 Ο Αγωγός ΦΑ «Νότιο Ρεύμα» (South Stream)

Οι ευρωπαϊκές και αμερικανικές πολιτικές πιέσεις για αύξηση της πρόσβασης σε μη ρωσικό φυσικό αέριο στην ευρωπαϊκή αγορά και τελικά ο αποκλεισμός της Ρωσίας από τον αγωγό Nabucco διευκόλυνε την Ρωσία στην δημιουργία και παρουσίαση του σχεδίου ενός ανταγωνιστικού αγωγού ο οποίος θα παρέκαμπτε την Τουρκία. Έτσι λοιπόν στις 22 Νοεμβρίου 2007 στη Ρώμη, υπογράφηκε Μνημόνιο Συναντίληψης μεταξύ της ρωσικής εταιρίας Gazprom και της ιταλικής εταιρείας ενέργειας ENI με σκοπό την κατασκευή του αγωγού «Νότιο Ρεύμα» (South Stream) δυνατότητας μεταφοράς 30 δισεκατομμυρίων κ.μ. ετησίως. Για το σκοπό αυτό δημιουργήθηκε και ο συνεταιρισμός South Stream AG, με ίσα μερίδια της Gazprom και της Eni. Ήδη όμως από το 2001 που είχε ξεκινήσει η κατασκευή του υποθαλασσίου αγωγού φυσικού αερίου Blue Stream η Ρωσία έδειξε ότι επιθυμούσε την ύπαρξη πλήρως ελεγχόμενων αγωγών. Το σχέδιο κατασκευής του South Stream προέβλεπε ότι ο αγωγός θα ξεκινούσε από τον τερματικό σταθμό Μπερεγκόβαγια και διασχίζοντας για 900 χιλιόμετρα τον Εύξεινο Πόντο θα κατέληγε σε ακτή της Βουλγαρίας στην Βάρνα. Στα συνέχεια θα διαχωριζόταν προς δύο κατευθύνσεις. Η μία διαδρομή θα ήταν βορειοδυτικά μέσω Σερβίας και Ουγγαρίας για να καταλήξει στην Αυστρία, ενώ η άλλη διαδρομή θα ήταν νοτιοδυτικά προς την Ελλάδα και θα διέσχιζε το Ιόνιο Πέλαγος για να καταλήξει στην Ιταλία. Τον Απρίλιο του 2008 κατά την επίσκεψη του Πρωθυπουργού της Ελλάδας Κώστα Καραμανλή στην Μόσχα υπεγράφη και η σχετική συμφωνία. Έπειτα στις 15 Μαΐου 2009 στο Σότσι, οι εταιρείες ενέργειας της Ρωσίας, της Ιταλίας, της Βουλγαρίας, της Σερβίας και της Ελλάδας υπέγραψαν κοινή συμφωνία για την κατασκευή του αγωγού South Stream. (Γρηγοριάδης, 2008)

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όμως θεώρησε άκρως ανταγωνιστικό το εγχείρημα δημιουργίας του South Stream ως προς τον σχεδιασμένο αγωγό Nabucco. Επιπλέον εκφράστηκαν αμφιβολίες για την χρησιμότητα του South Stream καθώς το κόστος κατασκευής του εκτιμάται ότι θα έφθανε τα €7.9 δις, δηλαδή το διπλάσιο κόστος από τον αγωγό Nabucco. Έτσι μετά από συνάντηση που είχε ο Ρώσος πρόεδρος Βλαντιμίρ Πούτιν με τον Τούρκο ομόλογό του Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, σε κοινή τους συνέντευξη τύπου, δήλωσε ότι «Καθώς εξακολουθούμε να μην έχουμε λάβει την άδεια της Βουλγαρίας, σκεφτόμαστε ότι στην

παρούσα κατάσταση η Ρωσία δε μπορεί να προχωρήσει στην υλοποίηση αυτού του σχεδίου...Εάν η Ευρώπη δεν θέλει να προχωρήσει στην υλοποίηση (του South Stream), τότε δεν θα προχωρήσουμε στην υλοποίησή του». (<http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26511&subid=2&rubid=113400059> [03 Ιανουαρίου 2015]) Έτσι λοιπόν ο αγωγός South Stream ματαιώθηκε με τυπική υπαιτιότητα της Βουλγαρίας, αλλά με ουσιαστική της Ε.Ε και των Η.Π.Α. Η εξέλιξη αυτή χαρακτηρίστηκε ως «λυπηρή» από τον Γερμανό Υπουργό Οικονομίας και Ενέργειας Ζίγκμαρ Γκάμπριελ στις Βρυξέλλες πριν από το Συμβούλιο Ενέργειας και πριν

<http://www.energia.gr>

από τη συνάντηση του Επιτρόπου Μάρος Σέφκοβιτς με τους υπουργούς Ενέργειας των χωρών που συμμετείχαν στον αγωγό South Stream. «Πιστεύω ότι θα αποτελούσε ένα σημαντικό έργο για την Ευρώπη του Νότου και ελπίζω να μπορέσουμε να επιστρέψουμε σε σχετικές διαπραγματεύσεις», ανέφερε ο Ζίγκμαρ Γκάμπριελ. (<http://www.kathimerini.gr/795341/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/lyphrh-e3eli3h-h-akyrwsh-toy-south-stream--dhlwnei-o-germanos-ypourgos-oikonomias-kai-energeias> [03 Ιανουαρίου 2015])

1.1.6 Ο Κεντρικός Διάδρομος ΦΑ (Ελλάδα-Βουλγαρία-Ρουμανία-Ουγγαρία)

Μετά την απόρριψη του σχεδίου κατασκευής του Nabucco τον Ιούλιο του 2013, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ξεκίνησε την προώθηση ενός δικτύου διασυνδετήριων αγωγών ως σχέδιο υποκατάστασής του. Έτσι μέσω της αξιοποίησης των εθνικών δικτύων φυσικού αερίου της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας και μέσω της σύνδεσής τους με τις αγορές της Ελλάδας και της Ουγγαρίας αλλά και άλλων χωρών της ΝΑ Ευρώπης θα δημιουργηθεί ο «Κεντρικός Διάδρομος Φυσικού Αερίου». Ένα τμήμα του Κεντρικού Διαδρόμου θα αποτελέσει και ο Διασυνδετήριος αγωγός Ελλάδας-Βουλγαρίας (IGB) με δυνατότητα ανάστροφης ροής, ο οποίος προβλέπεται ότι θα ολοκληρωθεί μέσα στο 2017. (<http://www.mfa.gr/energeiake-diplomatia/> [03 Ιανουαρίου 2015]) Μετά από συνάντηση στο υπουργείο Εξωτερικών στην Αθήνα, των εκπροσώπων των τεσσάρων κρατών (Ελλάδα, Βουλγαρία, Ρουμανία και Ουγγαρία) σε επίπεδο υπουργών, υφυπουργών και γενικών γραμματέων των αρμόδιων υπουργείων, εγκρίθηκε το Μνημόνιο συνεργασίας για την προώθηση του Κεντρικού Διαδρόμου φυσικού αερίου.

<http://www.viadiplomacy.gr>

Το Μνημόνιο συνεργασίας που υπογράφηκε μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών, περιλαμβάνει την από κοινού υποστήριξη, στα όργανα της Ε.Ε., δημιουργίας ενός συστήματος αγωγών που θα συνδέει την Ελλάδα με την Ουγγαρία μέσω Βουλγαρίας και

Ρουμανίας. Μέσα από αυτή την συνεργασία θα διαμορφωθούν οι κατάλληλες συνθήκες για τη διευκόλυνση της λειτουργίας περιφερειακής αγοράς φυσικού αερίου και για την τροφοδοσία των εμπλεκόμενων χωρών με υγροποιημένο αέριο (LNG) κάτι το οποίο αποτελεί μεγάλο στόχο της χώρας μας σύμφωνα και με τη σχετική δήλωση του υπουργού ΠΕΚΑ Γιάννη Μανιάτη. Ο υπουργός ανέφερε ότι ο Κεντρικός Διάδρομος θα είναι ένας διάδρομος με άλλη φιλοσοφία από αυτή της κατασκευής αποκλειστικών αγωγών και θα επιδιωχθεί να λειτουργεί στο πλαίσιο μιας περιφερειακής αγοράς φυσικού αερίου. Για την διαχείριση του υγροποιημένου αυτού αερίου η Ελλάδα διαθέτει κατάλληλες υποδομές στον τερματικό σταθμό της Ρεβυθούσας.(Καϊταντζίδης (2014), <http://www.euro2day.gr/news/economy/article/1281331/aerio-sta-skaria-kentrikos-diadromos-apo-ellada.html> [03 Ιανουαρίου 2015])

1.2 Υπάρχοντες αγωγοί μεταφοράς πετρελαίου

Η τροφοδότηση, της ευρύτερης περιοχής της Ν.Α. Ευρώπης, με πετρέλαιο δια μέσω αγωγών, πραγματοποιείται με τους παρακάτω αγωγούς: (Τάσσης, 2006)

- i. Από την νότια διακλάδωση του αγωγού Southern Druzbah (Φιλία), που ξεκινάει από Λευκορωσία και αφού διέλθει από την Ουκρανία, διακλαδώνεται σε δύο τμήματα. Το νοτιότερο, ο αγωγός Adria, διατρέχει την Ουγγαρία, καταλήγοντας στον Κροατικό λιμένα της πόλης Omisalj.
- ii. Το τμήμα του αγωγού Adria τροφοδοτεί εκτός από την Κροατία, την Βοσνία και την Σερβία/Μαυροβούνιο. Το τμήμα του Adria, από την πόλη Omisalj έως το Βελιγράδι, αρχικά κατασκευάστηκε για την εισαγωγή και μεταφορά πετρελαίου από την Μέση Ανατολή. Η Ρωσική πετρελαϊκή εταιρεία Transneft όμως εξετάζει την υλοποίηση της αναστροφής της ροής του τμήματος Sisak-Omisalj (Adria Pipeline Reversal), ώστε να αποκτήσει το Ρωσικό πετρέλαιο δίοδο προς την Αδριατική Θάλασσα.
- iii. Επιπλέον υφίσταται ο Ελληνικός αγωγός μήκους 225 χιλιομέτρων, που συνδέει την Θεσσαλονίκη με διυλιστήριο ιδιοκτησίας της εταιρείας ΕΛ.ΠΕ. στην πόλη των Σκοπίων.

iv. Ακόμη το 2006, τέθηκε σε λειτουργία ο αγωγός Baku Tbilisi-Ceyhan (BTC). Ο αγωγός αυτός, κατασκευάστηκε από consortium διάφορων πετρελαϊκών εταιρειών υπό την καθοδήγηση της εταιρείας BP και κύριους μετόχους την BP και την Αζέρικη εταιρεία SOCAR. Ο αγωγός μεταφέρει αζέρικο πετρέλαιο από την πόλη Baku δια μέσω της Γεωργίας στην Τουρκία. Το συγκεκριμένο έργο αποτελεί μέρος του λεγόμενου «Διαδρόμου Ανατολής-Δύσης» και θεωρείται ότι λόγω της παράκαμψης Ρωσικών και Ιρανικών περιοχών, θα ενισχύσει την διαφοροποίηση των ενεργειακών πηγών και τον ρόλο της Τουρκίας ως διαμετακομίστριας χώρας πετρελαίου προς την Ε.Ε. Το Τουρκικό λιμάνι του Ceyhan, συνδέεται με τη Βαγδάτη μέσω αγωγού μήκους 960 χιλιομέτρων. Ο αγωγός αυτός είχε διακόψει την παροχή Ιρακινού πετρελαίου κατόπιν των επιβληθέντων κυρώσεων στο Ιράκ μετά την κρίση του 1991, έως ότου σταδιακά, επιτράπηκαν οι εξαγωγές. Ο αγωγός όμως υπέστη σημαντικές καταστροφές από επιθέσεις κατά την διάρκεια των εχθροπραξιών του 2003, αλλά τον Ιούλιο του 2006 ανακοινώθηκε ότι θα επαναλειτουργήσει.

1.2.1 Ο αγωγός πετρελαίου Μπουργκάς-Αλεξανδρούπολης

Η ιδέα για τον αγωγό πετρελαίου Μπουργκάς-Αλεξανδρούπολης (BAP/Burgas Alexandroupoli Pipeline) και στη συνέχεια η υποβολή του σχεδίου στην Ελληνική Κυβέρνηση και στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή πραγματοποιήθηκε το 1994 από τον όμιλο Λάτση. Έπειτα συστάθηκε κοινοπραξία από τους ομίλους Λάτση-Κοπελούζου για τη προμελέτη του έργου και το 1998-99 προστέθηκαν στην κοινοπραξία και τα Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε (ΕΛ.ΠΕ). Τον Απρίλιο του 2005 υπεγράφη το Μνημόνιο, μεταξύ των αρμόδιων υπουργών Ελλάδας-Ρωσίας-Βουλγαρίας, για την έκφραση της πολιτικής βούλησης κατασκευής του αγωγού. Στη συνέχεια τον Ιούλιο του 2006 υπεβλήθη σχέδιο διακρατικής συμφωνίας από την Ρωσία σε Βουλγαρία και Ελλάδα. Οι διεργασίες για την υλοποίηση του έργου κορυφώθηκαν στις 4 Σεπτεμβρίου 2006 με τη συνάντηση στην Αθήνα, του Έλληνα Πρωθυπουργού Κώστα Καραμανλή, με τους Προέδρους της Ρωσίας και της Βουλγαρίας και την υπογραφή κοινής ενεργειακής διακήρυξης με την παράλληλη έκφραση της πολιτικής βούλησης για την υπογραφή κοινής διακρατικής συμφωνίας. Αυτό οδήγησε, στις 15 Μαρτίου 2007, στην υπογραφή συμφωνίας συνεργασίας Ρωσίας-Βουλγαρίας-Ελλάδας, σύμφωνα με την οποία

οριζόταν η δημιουργία Διεθνούς Εταιρίας που θα αναλάμβανε την κατασκευή και διαχείριση του αγωγού. Παπαδόπουλος (2007), <http://pacific.jour.auth.gr/emmeis/?p=3617> [03 Ιανουαρίου 2015]

Σύμφωνα με τα σχέδια κατασκευής του αγωγού το συνολικό του μήκος θα ήταν 280χλμ., με δυναμικότητα 35 εκατ. τόνων πετρελαίου/έτος (t.o./y) και με δυνατότητα αναβάθμισης ώστε να φθάσει τα 50 εκατ. τόνους ετησίως. Η διαδρομή που θα ακολουθούσε το μεταφερόμενο πετρέλαιο, θα ξεκινούσε από το ρωσικό λιμάνι Novorossiysk στην Μαύρη Θάλασσα και από εκεί στο βουλγαρικό λιμάνι Burgas, για να καταλήγει στο λιμάνι Αλεξανδρούπολης. Τα άμεσα οικονομικά οφέλη που θα είχε η ελληνική οικονομία εκτιμώνται σε 35 εκατ. δολάρια ετησίως με τέλη διέλευσης 1\$/τόνο πετρελαίου ενώ σημαντική θα ήταν και η δημιουργία περίπου 800 θέσεων εργασίας. Η εταιρία που είχε αναλάβει την κατασκευή και διαχείριση του αγωγού ονομάζεται Transbalkan Pipeline ενώ στο έργο θα συμμετείχαν και οι ακόλουθες εταιρίες από τις εμπλεκόμενες χώρες. Οι Ρωσικές TNK-BP Rosneft,

<http://www.prometheusgas.gr>

Gazpromneft με 51%, οι Ελληνικές εταιρίες ΕΛ.ΠΕ., Όμιλος Λάτση, Prometheus Gaz και οι Βουλγαρικές εταιρίες Bulgargas και Stroyport με 24,5% αντίστοιχα. Παπαδόπουλος (2007), <http://pacific.jour.auth.gr/emmeis/?p=3617> [03 Ιανουαρίου 2015] Η τροφοδοσία του αγωγού με πετρέλαιο από το λιμάνι του Novorossiysk θα ήταν σε ποσοστό 80%-20%

Ρωσικής/Καζάκικης προέλευσης. Επιπλέον το ρωσικό λιμάνι συνδέεται και με τον αγωγό CPC (Caspian Pipeline Consortium) που αντλεί πετρέλαιο από το Καζάκικο κοίτασμα Tenghiz. Επιπλέον στο Novorossyisk τερματίζει και ρωσικός αγωγός, που τροφοδοτείται από τα κοιτάσματα Bolga-Urals, PreCaspian και Δυτικής Σιβηρίας. (Τάσσης, 2006)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 – “Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΓΩΓΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ Ν.Α. ΕΥΡΩΠΗΣ”

2.1 Η οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών στην Ανατολική Μεσόγειο και οι επιπτώσεις τους στην εξερεύνηση-εκμετάλλευση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων

Η εξερεύνηση και η εκμετάλλευση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων αποτελεί πλέον το νέο πεδίο διπλωματικής αντιπαράθεσης «ήπιος ισχύος» (soft power) μεταξύ όλων των χωρών της Ν.Α. Ευρώπης που εμπλέκονται στην παραγωγή, στην όδευση και στην τελική κατανάλωση. Σύμφωνα με έκθεση της Αμερικανικής Γεωλογικής Υπηρεσίας που δημοσιεύθηκε το 2010, εκτιμάται ότι η λεκάνη της Ανατολικής Μεσογείου στο σύνολο της, περιέχει περίπου 122 TCF (τρισεκατομμύρια κυβικά πόδια) εκμεταλλεύσιμων αποθεμάτων.

Η Αίγυπτος διαθέτει περίπου 2,2 τρισεκατομμύρια κ.μ αποθεμάτων φυσικού αερίου που αποτελεί και το 50% των γνωσμένων αποθεμάτων φυσικού αερίου του πλανήτη, κι έχει επιπλέον τη δυνατότητα εκμετάλλευσης πολύ μεγαλύτερων αποθεμάτων προωθώντας την διενέργεια ερευνών και γεωτρήσεων τόσο στην Ερυθρά Θάλασσα όσο και στη Μεσόγειο. Επιπρόσθετα η Αίγυπτος χαρακτηρίζεται ως η ενεργειακά πιο πλούσια περιοχή του κόσμου καθώς περιέχει περίπου τα 2/3 των βεβαιωμένων παγκόσμιων αποθεμάτων πετρελαίου. Η ανατροπή όμως του καθεστώτος Μουμπάρακ αλλά και η αποσταθεροποίηση του Μπαχρέιν, της Υεμένης και της Συρίας, έχουν δημιουργήσει έναν νέο παράγοντα πολιτικού ρίσκου σ' αυτή την ασταθή περιοχή. (Τσακίρης, 2012) Παρόλο που οι εξαγωγές αιγυπτιακού αερίου ανέρχονται σε λιγότερο από 1% των παγκόσμιων εξαγωγών και σε περίπου 0,010% της τελικής ευρωπαϊκής κατανάλωσης, εντούτοις έχουν πολύ μεγάλη πολιτική και οικονομική σημασία σε περιφερειακό επίπεδο καθώς το 2010 κάλυπταν περίπου το 40% της ζήτησης αερίου στο Ισραήλ, το 84% της κατανάλωσης αερίου στην Ιορδανία και περίπου 12% της Συριακής ζήτησης μέσω του Διαραβικού αγωγού. Το τμήμα αυτού του αγωγού που διασχίζει την περιοχή του Σινά εξαγοντας 5,5 bcm ετησίως, βομβαρδίστηκε τέσσερις φορές από τις αρχές του 2010 με αποτέλεσμα να διακοπούν ουσιαστικά οι αιγυπτιακές εξαγωγές που αναλογούσαν περίπου στο 40% των ισραηλινών αναγκών. Κατά συνέπεια επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό και οι επιλογές του Ισραήλ σχετικά με την ενεργειακή του ασφάλεια και την εξελισσόμενη στρατηγική του προσέγγιση τόσο με την Κύπρο όσο και με την Ελλάδα, εξαιτίας της εξωτερικής ενεργειακής πολιτικής της Αιγύπτου. Αυτό θα ενταθεί ακόμα περισσότερο μετά την ανακάλυψη σημαντικών αποθεμάτων υδρογονανθράκων (2,5 τρισ. κ.μ), από την Αίγυπτο, στη «λεκάνη του Ηροδότου».

Στον αντίποδα το Ισραήλ έχει ήδη διακόψει τις εισαγωγές του από την Αίγυπτο και προσπαθεί να επιταχύνει την ανάπτυξη του κοιτάσματος αερίου Tamar (αποθέματα 264 bcm) προκειμένου να καλύψει πλήρως τις εγχώριες ανάγκες του σε φυσικό αέριο. Επιπλέον οι υπεράκτιες ανακαλύψεις των κοιτασμάτων του Ισραήλ στο Tamar και το Leviathan (αποθέματα 453 bcm) έχουν ήδη σημαντικό αντίκτυπο στην οικονομία της χώρας αλλά και στη γεωπολιτική δυναμική της περιοχής, εξαλείφοντας, σύμφωνα με τον Τσακίρη (2012), τα οικονομικά κίνητρα του Ισραήλ για τη διατήρηση της αμοιβαίας ενεργειακής αλληλεξάρτησης με την Αίγυπτο που ίσχυε επί Μουμπάρακ και συνέβαλλε στη συγκράτηση

των διμερών γεωστρατηγικών τριβών. Μια επιπλέον διπλωματική επίπτωση που συνέτεινε στη διεύρυνση του γεωπολιτικού χάσματος ανάμεσα στις δύο χώρες ήταν ότι η ανακάλυψη αυτών των κοιτασμάτων είχε ως αποτέλεσμα την ακύρωση της προοπτικής ενεργειακής εξάρτησης του Ισραήλ από την Τουρκία. Αναδιάταξη στην περιφερειακή ισορροπία ισχύος προκαλεί επίσης η προκαταρκτική επιβεβαίωση της δυναμικότητας των αποθεμάτων της Κύπρου στο πεδίο της «Αφροδίτης» εντός του «Οικόπεδου 12» και η λεπτομερής αξιολόγησή τους από την Noble καθώς μπορεί να δημιουργηθεί η μεγαλύτερη αναπτυξιακή ευκαιρία για την οικονομία της Κύπρου που θα προσελκύσει με την σειρά της ευρωπαϊκά κεφάλαια και διπλωματική υποστήριξη υπέρ της αξιοποίησης των αποθεμάτων φυσικού αερίου της Κύπρου και του Ισραήλ. Η απόφαση της Κύπρου να προχωρήσει στον δεύτερο γύρο εκχωρήσεων για όλα τα πεδία της ΑΟΖ της, προσέλκυσε το ενδιαφέρον μεγάλων διεθνών εταιριών όπως η Total και η Gazprom. Η εμπλοκή αυτών των εταιριών που λειτουργούν υπό κρατική “προστασία” είναι απαραίτητη προκειμένου να υπάρξουν οι αναγκαίες εγγυήσεις για τη διπλωματική προστασία των δραστηριοτήτων εξερεύνησης, παραγωγής και εξαγωγής των δυνητικών αποθεμάτων. (Τσακίρης, 2012)

Από ευρωπαϊκής πλευράς, το γεγονός ότι αυτός ο δυνητικός ενεργειακός δίαυλος δεν εξαρτάται από αγωγούς που διασχίζουν το έδαφος της Τουρκίας και της Γεωργίας, καθιστά ελκυστική την ισραηλινοκυπριακή επιλογή σε στρατηγικό επίπεδο. Μεταξύ Αζερμπαϊτζάν, Τουρκμενιστάν και Ιράκ παρεμβάλλεται η Γεωργία, το κουρδικό πρόβλημα της Τουρκίας και του Ιράκ, όπως και ο υπό αναστολή πόλεμος του Ναγκόρνο Καραμπάχ, παράγοντες πολιτικής αποσταθεροποίησης που είχαν ήδη διακόψει τη ροή υδρογονανθράκων στην Ευρώπη κατά τη διάρκεια του ρωσο-γεωργιανού πολέμου τον Αύγουστο του 2008. Δεδομένου επίσης ότι η Γερμανία, η οποία είναι η μεγαλύτερη καταναλωτής αερίου στην Ευρωζώνη, αποφάσισε να εξαλείψει τη χρήση πυρηνικής ενέργειας αυξάνει τη σημασία της ύπαρξης ενδοευρωπαϊκών πηγών εισαγωγής που θα ελέγχονται και θα προστατεύονται από την Ε.Ε.. Αυτό κατά συνέπεια μεγιστοποιεί από οικονομική και γεωπολιτική άποψη τη σπουδαιότητα του πεδίου της Αφροδίτης. Η ανάπτυξη του πεδίου της Αφροδίτης και των υπολοίπων δεκατεσσάρων δυνητικών πεδίων φυσικού αερίου και πετρελαίου που πιθανολογούνται ότι βρίσκονται εντός της Κυπριακής ΑΟΖ με βάση τις σειсмоγραφικές έρευνες της περιόδου 2003-2007, αντιπροσωπεύουν μια πολύ μεγάλη στρατηγική ευκαιρία για την Κύπρο και την Ελλάδα σύμφωνα με την εφαρμογή της Στρατηγικής του Νοτίου Διαδρόμου Μεταφοράς Φυσικού Αερίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (Τσακίρης, 2012) Επιπλέον, η περιοχή της Βόρειας

Αφρικής αποτελεί μια ζώνη μεγάλης σπουδαιότητας για την ενεργειακή ασφάλεια της Ευρώπης, δεδομένου ότι, το 35% του συνόλου των ευρωπαϊκών εισαγωγών πετρελαίου διέρχεται μέσω του Σουέζ. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τον Τσακίρη (2012), η Αλγερία και η Λιβύη αναλογούν στο 14% του συνόλου των πετρελαϊκών εισαγωγών της Ε.Ε. καθώς επίσης η Αλγερία, η Αίγυπτος και η Λιβύη αποτελούν συνδυαστικά τη μεγαλύτερη, μετά τη Ρωσία, πηγή εισαγωγής φυσικού αερίου για την Ευρώπη, αναλογώντας το 2010 περίπου στο 17% της ευρωπαϊκής ζήτησης αερίου. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η επιστροφή της λιβυκής παραγωγής πετρελαίου στα επίπεδα παραγωγής, προ του εμφυλίου πολέμου του 2011, των 1,6 εκατ. βαρελιών ημερησίως (mbrpd) κρίνεται ζωτικής σημασίας. Το 2010 οι λιβυκές εξαγωγές πετρελαίου αναλογούσαν στο 25% των ιταλικών, το 16% των γαλλικών, το 15% των ελληνικών, και το 13% των ισπανικών αναγκών, ενώ η Ιταλία κάλυπτε έως και το 12% της τελικής κατανάλωσης της σε φυσικό αέριο μέσω του υποθαλάσσιου αγωγού Green Stream. Τα δεδομένα αυτά αναδεικνύουν τη Λιβύη σε τέταρτη μεγαλύτερη εξαγωγό χώρα πετρελαίου προς την Ευρώπη μετά τη Ρωσία, τη Νορβηγία και τη Σαουδική Αραβία. Επιπλέον η Λιβύη σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία υπολόγισε το 2009 ότι η καθαρή εξαγωγική ικανότητα της Λιβύης μπορεί να τετραπλασιαστεί σε σχεδόν 40 bcm ετησίως μέχρι το 2030, θα αποτελέσει επίσης και έναν από τους μεγαλύτερους προμηθευτές αερίου. Τα αποθέματά αερίου της Λιβύης εκτιμώνται σήμερα σε περίπου 1,5 TCM και με τη διευθέτηση του ζητήματος σχετικά με την οριοθέτηση της ΑΟΖ μεταξύ Ελλάδας και Λιβύης, οι υπεράκτιες έρευνες θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε μια υψηλότερη εκτίμηση αποθεμάτων. (Τσακίρης, 2012)

2.2 Ενεργειακός διάδρομος Ανατολικής Μεσογείου – Στρατηγικός άξονας Ισραήλ-Κύπρου-Ελλάδας

Το Ισραήλ έχει προχωρήσει στην ανακάλυψη και στην έρευνα δύο μεγάλων κοιτασμάτων, του Λεβιάθαν και του Ταμάρ. Τα κοιτάσματα αυτά αθροιστικής δυναμικότητας 1 τρισ. κ.μ, βρίσκονται στη Λεκάνη της Λεβαντίνης, η οποία καλύπτει την θαλάσσια περιοχή από το Λίβανο έως την Κύπρο. Η Κύπρος αντίστοιχα από το 2002 και παρ' όλες τις εντάσεις στις τουρκοκυπριακές σχέσεις είχε ξεκινήσει έρευνα για υδρογονάνθρακες, φθάνοντας έτσι το

2009 να προχωρήσει σε παραχωρήσεις δικαιωμάτων εκμετάλλευσης των οικοπέδων που κατοχύρωσε. Παράλληλα έχει συμφωνήσει στον καθορισμό της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) με την Αίγυπτο και με το Ισραήλ.

Μελετώντας λοιπόν τα παραπάνω δεδομένα με τα πολύ σημαντικά αποθέματα που ανέδειξαν οι γεωφυσικές μελέτες στην Κύπρο αλλά και με τις ανακαλύψεις κοιτασμάτων που πραγματοποίησε το Ισραήλ διαπιστώνουμε ότι και η Ελλάδα στη νότια και νοτιοανατολική θαλάσσια περιοχή της Κρήτης παρουσιάζει μεγάλες πιθανότητες να διαθέτει σημαντική ποσότητα υδρογονανθράκων. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον Αντώνη Φώσκολο, ομότιμο καθηγητή του Τμήματος Μηχανικών Ορυκτών Πόρων του Πολυτεχνείου Κρήτης, Νότια της Κρήτης υπάρχουν επιστημονικές ενδείξεις για αποθέματα υδρογονανθράκων, που πιθανώς να προσεγγίζουν και το 1,5 τρισ. κ.μ.

<http://hellenicleaders.com>

Επιπλέον νοτιοανατολικά της Κρήτης, στην ελληνική δικαιοδοσία της Λεκάνης του Ηροδότου, πιθανολογείται ότι υπάρχουν αποθέματα που αγγίζουν τα 2 τρισ. κ.μ., κατ' αντιστοιχία των ανακαλύψεων φυσικού αερίου που έχουν πραγματοποιηθεί στον Κώνο του Νείλου και των προβλέψεων πιθανών αποθεμάτων φυσικού αερίου στο κυπριακό τμήμα της λεκάνης του Ηροδότου, που εφάπτεται του ελληνικού τμήματος. Σύμφωνα με άλλη πιο

αισιόδοξη μελέτη του ερευνητικού κέντρου της ENI, το δυναμικό της περιοχής προσδιορίζεται σε 8 τρισ. κ.μ., τα οποία είναι ικανά να διαφοροποιήσουν το ενεργειακό μέλλον της Ε.Ε. και να δημιουργήσουν έναν τρίτο διάδρομο εναλλακτικής ενεργειακής τροφοδοσίας της Ευρώπης, πέρα από το ρωσικό και κασπιακό δίκτυο. Πιο συγκεκριμένα η μελέτη της ENI προσδιορίζει ότι τα υπαρκτά και πιθανά συνολικά αποθέματα φτάνουν τα 8.014 δισ κ.μ. χωρίς να συνυπολογίζονται τα 3,5 τρισ κ.μ. αερίου που πιθανολογείται ότι υπάρχουν στην Ελλάδα. Στο Δέλτα του Νείλου υπολογίζεται ότι υπάρχουν 6,31 τρισ. κ.μ., 806 δισ. στο Ισραήλ, 140 -220 δισ. στην Κύπρο, 28 δισ. στη Γάζα και 672 δισ. κ.μ στο Λίβανο.(<http://www.energypress.gr/news/ENI:-8-tris-kybika-aerioy-sthn-Anatolikh-Mesogeio-dhmiourgoy-n-neo-energeiako-diadromo-gia-thn-E.E.> [03 Ιανουαρίου 2015]) Γίνεται επομένως φανερό ότι συνυπολογίζοντας τα ισραηλινά αποθέματα, η δημιουργία ενός ενεργειακού στρατηγικού άξονα Ισραήλ-Κύπρου-Ελλάδας (East Mediterranean Energy Corridor – EASTMED) που προωθεί η χώρα μας θα υπερβαίνει το διπλάσιο της διεθνούς ενεργειακής κατανάλωσης σε φυσικό αέριο η οποία το 2009 έφθασε το ύψος των 2,94 τρισ. κ.μ. Σύμφωνα με το σχεδιασμό προβλέπεται η κατασκευή ενός αγωγού ο οποίος θα μεταφέρει ποσότητες φυσικού αερίου από την Λεκάνη της Λεβαντίνης στην Ιταλία και τελικά στην Δ. Ευρώπη μέσω Κρήτης και Ηπειρωτικής Ελλάδας. Σύμφωνα με ανακοίνωση του Υπουργείου Εξωτερικών της Ελλάδας για το σκοπό αυτό έχει ήδη ξεκινήσει η διεξαγωγή της προβλεπόμενης μελέτης σκοπιμότητας, η οποία και θα καθορίσει την συνέχεια που θα δοθεί στο συγκεκριμένο έργο. Λαμπροπούλου (2011), <http://www.dimokratianews.gr/> [03 Ιανουαρίου 2015]

Η ενεργειακή εξάρτηση της Ε.Ε από κράτη του αραβομουσουλμανικού κόσμου που βρίσκονται σε μακροχρόνια πολιτική αστάθεια, ο γεωστρατηγικός ανταγωνισμός με την Ρωσία αλλά και το γεγονός της τόσο μεγάλης εκτιμώμενης ποσότητας υδρογονανθράκων καθιστούν πολύ σημαντικά τα κοιτάσματα του Ισραήλ, της Κύπρου και της Ελλάδας. Σύμφωνα με τον Μάζη (2012) η στρατηγική συνεργασία Ισραήλ-Κύπρου-Ελλάδας πρέπει να ολοκληρωθεί στο ενεργειακό αλλά και στο αμυντικό επίπεδο, έτσι ώστε να επιτευχθεί η διασφάλιση της σταθερότητας και της ασφαλείας στην ευρύτερη λεκάνη της Μεσογείου. Υποστηρίζεται ότι η ισχυρή διεθνής διπλωματική επιρροή που διαθέτει το Ισραήλ, και η ευρωπαϊκή διάσταση της Κύπρου και της Ελλάδας αποτελούν τις καλύτερες εγγυήσεις

ασφαλείας και αξιοπιστίας στην ευρύτερη περιοχή η οποία χαρακτηρίζεται από πολιτική αστάθεια. Μάζης (2012) Οι δύο σημαντικοί παράγοντες από τους οποίους θα εξαρτηθεί η δημιουργία ενός ενεργειακού στρατηγικού άξονα Ισραήλ-Κύπρου-Ελλάδας και η χρηματοδότηση των επενδύσεων για την ανάπτυξη των κοιτασμάτων, είναι η διαμόρφωση της ευρωπαϊκής ζήτησης για φυσικό αέριο αλλά και η δέσμευση του Ισραήλ να εξάγει μέρος του φυσικού αερίου που κατέχει στην Ευρωπαϊκή Ένωση. (<http://www.energypress.gr/news/ENI:-8-tris-kybika-aerioy-sthn-Anatolikh-Mesogeio-dhmioyrgoy-n-eo-energeiako-diadromo-gia-thn-E.E.> [03 Ιανουαρίου 2015])

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 – “Η ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΩΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟΣ ΚΟΜΒΟΣ”

3.1 Ο ενεργειακός τομέας της Ελλάδας

Ο ενεργειακός τομέας της Ελλάδας, μετά από τις δύο πετρελαϊκές κρίσεις της δεκαετίας του 70 και τις επιδράσεις που είχαν στην οικονομία της χώρας, ξεκίνησε την μετάβαση προς ένα διαφορετικό μοντέλο παραγωγής και κατανάλωσης. Για το σκοπό αυτό υιοθετήθηκαν νέες ενεργειακές πολιτικές για τη μείωση της εξάρτησης του ενεργειακού συστήματος της χώρας από το πετρέλαιο μέσω της αξιοποίησης των εγχώριων πηγών ενέργειας και της δημιουργίας έργων υποδομής και διασύνδεσης. Η υιοθέτηση των πολιτικών αυτών σύμφωνα και με τις διεθνείς της υποχρεώσεις της χώρας μας έχουν σκοπό να επιτύχουν τη βιώσιμη ανάπτυξη, την οικονομική ανάπτυξη δηλαδή η οποία σχεδιάζεται και υλοποιείται έχοντας ως γνώμονα την προστασία του περιβάλλοντος και τη βιωσιμότητα. Καθώς η Ελλάδα διαθέτει πλούσιο δυναμικό σε Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας όπως η αιολική και η ηλιακή αποτελεί κατά συνέπεια και μεγάλο πόλο έλξης επενδύσεων σε Α.Π.Ε όπως φαίνεται και στο παραπάνω διάγραμμα. Οι αιτήσεις αδειοδότησης για παραγωγή σύμφωνα με την ΡΑΕ

έφθασαν τα 60 περίπου GW μέχρι το τέλος του 2011.

Παρόλα αυτά η παραγωγή της Ελλάδας στηρίζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό στα στερεά καύσιμα τα οποία είναι επικεντρωμένα στην παραγωγή ηλεκτρισμού και στον τομέα των μεταφορών. Ειδικότερα το ποσοστό των πετρελαιοειδών στο Ελληνικό ενεργειακό ισοζύγιο είναι πολύ υψηλό εξαιτίας της μεγάλης χρήσης πετρελαιοειδών στις μεταφορές αλλά και εξαιτίας του γεγονότος ότι το σύστημα ηλεκτροπαραγωγής στα μη-διασυνδεδεμένα νησιά

Διάγραμμα 1.3

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2 Κατανομή αιτήσεων για έκδοση άδειας παραγωγής ανά τεχνολογία ΑΠΕ, 2011

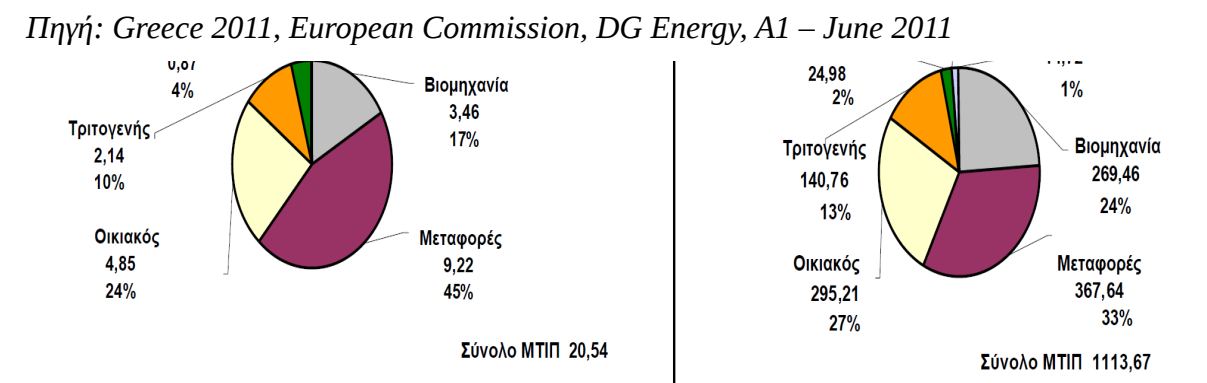
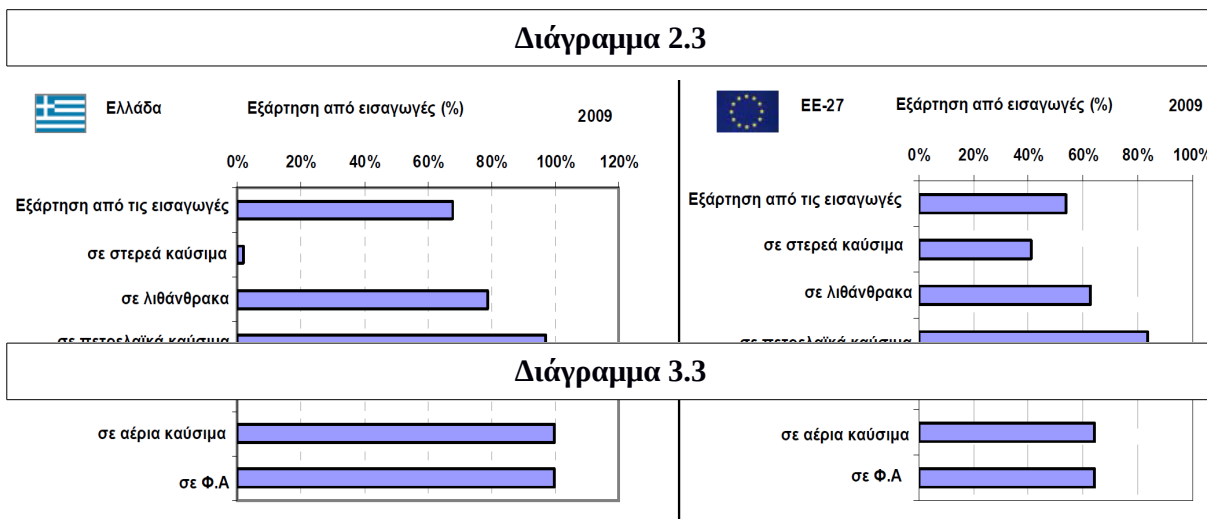
ΠΗΓΗ: ΡΑΕ

έχει ως κύριο καύσιμο τα πετρελαϊκά προϊόντα. Μέχρι και σήμερα ο λιγνίτης, αποτελεί την κύρια εγχώρια πηγή ενέργειας και χρησιμοποιείται σχεδόν αποκλειστικά για την παραγωγή ηλεκτρισμού. Επιπρόσθετα το πετρέλαιο μαζί με το λιγνίτη καλύπτουν το 85,7% της συνολικής εγχώριας κατανάλωσης ενέργειας. Από τα τέλη της δεκαετίας του '90 νέα σημαντική πηγή για την παραγωγή ενέργειας αποτέλεσε το εισαγόμενο φυσικό αέριο και οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας. (Διακουλάκη, 2014)

Εξαιτίας των εισαγωγών πετρελαίου και φυσικού αερίου, η ενεργειακή εξάρτηση της Ελλάδας το 2009 πέρασε τον κοινοτικό μέσο όρο του 54% και έφθασε το 68%. Το ποσοστό

της ενέργειας που πρέπει να εισάγει μια χώρα δείχνει το ποσοστό ενεργειακής εξάρτησης της. Έτσι όπως φαίνεται και στο παρακάτω γράφημα το αρνητικό πρόσημο στην ενεργειακή εξάρτηση υποδηλώνει ότι η χώρα είναι καθαρός εξαγωγέας ενέργειας, ενώ ποσοστό εξάρτησης πάνω από το 100% δηλώνει ότι έχουν αποθηκευτεί ενεργειακά προϊόντα.

Όσον αφορά την, ανά τομέα, Τελική Ενεργειακή Κατανάλωση (Final Energy

Πηγές δεδομένων: EC (ESTAT, ECFIN), EEA

Consumption) της χώρας μας όπως προκύπτει από το παρακάτω γράφημα γίνεται φανερό ότι ο τομέας των μεταφορών και ο οικιακός τομέας καλύπτουν το μεγαλύτερο κομμάτι της συνολικής ενεργειακής κατανάλωσης. Τα ποσοστά που εμφανίζονται πρόκειται για ποσότητες καυσίμων εκφρασμένες σε ενέργεια, βάσει της Κατώτερης Θερμογόνου Δύναμης (Κ.Θ.Δ.) των καυσίμων που καταναλώνονται από τις βιομηχανίες για τη στήριξη των κύριων ενεργειακών δραστηριοτήτων τους.

Όσον αφορά την ακαθάριστη εγχώρια κατανάλωση ενέργειας η οποία αντιπροσωπεύει την ποσότητα της ενέργειας που απαιτείται για να ικανοποιήσει την εσωτερική ζήτηση της

χώρας μας διαπιστώνουμε ότι τα πετρελαικά προϊόντα και τα στερεά καύσιμα καλύπτουν το μεγαλύτερο κομμάτι του ενεργειακού μίγματος της Ελλάδας.

Διάγραμμα 3.4

Πηγές δεδομένων: EC (ESTAT, ECFIN), EEA

3.2 Η Ελλάδα ως ενεργειακός κόμβος της Ν.Α Ευρώπης

Η έννοια του «ενεργειακού κόμβου» για μια χώρα την καθιστά πολύ σημαντική στον βασικό στρατηγικό στόχο της ενεργειακής της διπλωματίας καθώς τα κράτη διέλευσης (transit states) αποτελούν ισχυρούς «παίκτες» στο διεθνές σύστημα. Σήμερα από το Ελληνικό έδαφος, διέρχονται μόνο ο τοπικός πετρελαϊκός αγωγός Θεσσαλονίκης-Σκοπίων και ο αγωγός μεταφοράς φυσικού αερίου από την Βουλγαρία καθώς η Ελλάδα υπήρξε μία από τις τελευταίες ευρωπαϊκές χώρες στην ανάπτυξη υποδομής εισαγωγής, μεταφοράς και κατανάλωσης φυσικού αερίου. (Γρηγοριάδης, 2008) Ηγετικό ρόλο στην αναδυόμενη αγορά φυσικού αερίου είχε αναλάβει, η υπό κρατικό έλεγχο, Δημόσια Επιχείρηση Αερίου (ΔΕΠΑ) η οποία ιδρύθηκε τον Σεπτέμβριο του 1988 ως θυγατρική της Δημόσιας Επιχείρησης Πετρελαίου (ΔΕΠ). Οι δραστηριότητές της περιλαμβάνουν την εισαγωγή, διανομή και αποθήκευση φυσικού αερίου. Το 35% των μετοχών της εταιρείας ανήκει στο ελληνικό δημόσιο, ενώ το 65% ανήκει στην εταιρία Ελληνικά Πετρέλαια. Τον Μάρτιο του 2004 η ισπανική εταιρεία Gas Natural (GN) συμφώνησε με την κυβέρνηση για την εξαγορά του ποσοστού του δημοσίου στην μετοχική σύνθεση της ΔΕΠΑ. Ωστόσο, η νέα κυβέρνηση που προέκυψε μετά τις εκλογές της 7ης Απριλίου 2004 αποφάσισε να μην πραγματοποιήσει την

μεταβίβαση (Γρηγοριάδης, 2008) Παρόλο που η αγορά του φυσικού αερίου στην Ελλάδα θεωρήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ότι διαθέτει τα χαρακτηριστικά της αναδυόμενης αγοράς και της παρασχέθηκε η δυνατότητα παρέκκλισης από την εισαγωγή της κοινοτικής νομοθεσίας για την απελευθέρωση της αγοράς φυσικού αερίου στο Ελληνικό δίκαιο, έως τον Νοέμβριο του 2006, η ιδιωτικοποίηση της ΔΕΠΑ και η απελευθέρωση της αγοράς φυσικού αερίου ήταν επιβεβλημένη καθώς αποτελούσε υποχρέωση της Ελλάδας σύμφωνα με την Οδηγία 98/30/ΕΚ. (Τάσσης, 2006)

Για την ανάπτυξη του δικτύου διανομής του φυσικού αερίου συστήθηκαν από την ΔΕΠΑ το 1995 τρεις θυγατρικές Εταιρείες Διανομής Φυσικού Αερίου (ΕΔΑ) σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη και Θεσσαλία, οι οποίες ανέλαβαν την κατασκευή του δικτύου διανομής και προχώρησαν στην συνέχεια στη σύσταση Εταιρειών Παροχής Φυσικού Αερίου (ΕΠΑ). Παράλληλα, ωστόσο, αναπτύχθηκε ενδιαφέρον για την χερσαία σύνδεση του δικτύου φυσικού αερίου της Ελλάδας και με άλλα κράτη-εξαγωγείς. Αυτό θα μείωνε την εξάρτηση από τη Ρωσία ως το μοναδικό μεγάλο προμηθευτή της ελληνικής αγοράς και θα επέτρεπε την διαπραγμάτευση καλύτερων τιμών αγοράς φυσικού αερίου με περισσότερους του ενός εξαγωγείς. Παράλληλα θα μετέτρεπε και την Ελλάδα σε κόμβο μεταφοράς ενέργειας από τον Καύκασο, την Κεντρική Ασία και τη Μέση Ανατολή προς την Ευρώπη και πυλώνα της πολιτικής ενεργειακής ασφαλείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (Γρηγοριάδης, 2008)

Η γεωπολιτική και οικονομική σημασία αυτών των σχεδίων προς όφελος της χώρας μας ήταν τεράστια. Η σύνδεση όμως του δικτύου της Ελλάδας με αυτό του Αζερμπαϊτζάν, του Ιράν, του Τουρκμενιστάν και του Καζαχστάν προϋπέθετε τη σύνδεση με το δίκτυο της Τουρκίας, κάτι που δεν ήταν εφικτό όσο οι σχέσεις των δύο χωρών ήταν ιδιαίτερος ασταθής. Η δυνατότητα συνεργασίας των δύο κρατών στον τομέα της ενέργειας ξεκίνησε από το 1999 και μετά όπου άρχισε να επέρχεται η εξομάλυνση των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Έτσι η Ελλάδα για πρώτη φορά συμπεριλήφθηκε στις χώρες-κόμβους μεταφοράς ενέργειας και απέκτησε ευκολότερη πρόσβαση στην διεθνή αγορά φυσικού αερίου. Επιπλέον, η εξέλιξη αυτή συμβάδιζε και με την απόφαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης να προωθήσει την κατασκευή ενός Νοτιοευρωπαϊκού Δικτύου Φυσικού Αερίου (South European Gas Ring-SEGR) και

λειτουργούσε συμπληρωματικά στον κατασκευαζόμενο Αγωγό Φυσικού Αερίου του Νοτίου Καυκάσου (South Caucasus Pipeline-SCP), ο οποίος συνδέει το Μπακού μέσω Τυφλίδας με την πόλη του Ερζερούμ στην ανατολική Τουρκία και τροφοδοτείται με φυσικό αέριο από το αζέριο κοιτάσμα Shah Deniz. Επιπλέον έχει ήδη ξεκινήσει η εκπόνηση μελέτης σκοπιμότητας για τον αγωγό Eastern Mediterranean Pipeline ο οποίος προβλέπεται να μεταφέρει φυσικό αέριο από τα κοιτάσματα της Κύπρου στις αγορές της Ε.Ε. μέσω της Ελλάδας. Το έργο αυτό όπως και το έργο κατασκευής δεξαμενών τερματικού σταθμού ΥΦΑ στην περιοχή του Βασιλικού στην Κύπρο στηρίζονται και από την Επιτροπή Ευρωπαϊκής Επιχειρηματικότητας (EBC).

<http://www.goodnet.gr>

Ο συνδυασμός των παραπάνω έργων αλλά και οι μελέτες για την κατασκευή των διασυνδεδετικών αγωγών που έχουν αναλυθεί στην παρούσα εργασία και θα διέρχονται από την χώρα μας, μπορούν να μετατρέψουν την Ελλάδα από τερματικό προορισμό περιορισμένης γεωπολιτικής σημασίας σε σημαντικό κόμβο μεταφοράς φυσικού αερίου από την Κεντρική Ασία, τον Καύκασο και τη Μέση Ανατολή προς την Ευρώπη. (Γρηγοριάδης, 2008)

Παρόλα αυτά ο στόχος της χώρας μας να μετατραπεί σε σημαντικό κόμβο γεωπολιτικής σημασίας δεν έχει επιτευχθεί καθώς παράγοντες όπως οι διπλωματικές, πολιτικές και

στρατιωτικές παρεμβάσεις των ΗΠΑ να περιοριστεί η μονοπωλιακή επιρροή που ασκεί η Ρωσία στον τομέα της ενέργειας στην ευρύτερη περιοχή της Ν.Α Ευρώπης αναδεικνύουν την Τουρκία στο ρόλο του σημαντικού ενεργειακού κόμβου. Επιπλέον η συχνή αλλαγή πολιτικής ηγεσίας στη χώρα μας που συνεπάγεται και διαφοροποίηση της ενεργειακής πολιτικής, σε συνδυασμό με την μη πλήρη αποσαφήνιση του ρυθμιστικού πλαισίου ενέργειας έχουν αποτρέψει τις επενδύσεις στον ενεργειακό τομέα.

3.3 Οι βασικοί πυλώνες της ενεργειακής πολιτικής της Ελλάδας

Στις 4 Νοεμβρίου 2014 στην Ουάσινγκτον, παρουσιάστηκε το σχέδιο ενεργειακής πολιτικής του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΥΠΕΚΑ), από τον Υπουργό ΠΕΚΑ, Γιάννη Μανιάτη, σε ομιλία του στο «Centre for Strategic International Studies (CSIS)». Το ΥΠΕΚΑ υποβοηθάται στη δημιουργία σχεδίου ενεργειακής πολιτικής και από την Β7 Διεύθυνση Διεθνών Ενεργειακών Θεμάτων του Υπουργείου Εξωτερικών, η οποία παρακολουθεί τα διεθνή ενεργειακά ζητήματα, τις ενεργειακές εξελίξεις στον τομέα των αγωγών φυσικού αερίου, πετρελαίου και των ηλεκτρικών δικτύων. Η ομιλία του Υπουργού ΠΕΚΑ στο CSIS επικεντρώθηκε στο νέο ενεργειακό ρόλο που διαδραματίζει η Ελλάδα στην ενεργειακή ασφάλεια της Ευρώπης ως πύλη εισόδου φυσικού αερίου στη Ν.Α. Ευρώπη. ([http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=389&sni\[524\]=3386&language=el-GR](http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=389&sni[524]=3386&language=el-GR) [03 Ιανουαρίου 2015])

Οι βασικοί πυλώνες της ενεργειακής πολιτικής της χώρας μας αποτελούνται αρχικά από τη δημιουργία ενεργειακής στρατηγικής για το μέλλον. Ο μελλοντικός εθνικός στόχος που έχει τεθεί και αποτελεί ουσιαστικό στόχο της ενεργειακής πολιτικής της Ε.Ε., είναι η μετάβαση προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα με την παράλληλη ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας και της προστασίας των ευάλωτων καταναλωτών. Έπειτα ένας άλλος βασικός πυλώνας είναι η επιτάχυνση της ανάπτυξης ενεργειακών υποδομών ζωτικής σημασίας όπως για παράδειγμα τα δίκτυα ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου. Σύμφωνα και με τον υφυπουργό ΠΕΚΑ, Μάκη Παπαγεωργίου, προωθείται η κατασκευή ενός ολοκληρωμένου υπεράκτιου δικτύου μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας στις

Κυκλάδες με μελλοντικό στόχο την περαιτέρω επέκταση μέχρι την Κρήτη. Ενώ παράλληλα επιταχύνεται και η ανάπτυξη των έξυπνων ηλεκτρικών δικτύων τα οποία θα συμβάλλουν στην ασφάλεια του εφοδιασμού καθώς διευκολύνουν στην ενσωμάτωση της διαλείπουσας παραγόμενης ενέργειας. Επιπρόσθετα η Ελλάδα με την κατασκευή των σχεδιαζόμενων αγωγών αλλά και την αναβάθμιση του υφιστάμενου τερματικού σταθμού φυσικού αερίου στη Ρεβυθούσα, παραμένει αναπόσπαστο μέρος του ολοκληρωμένου σχεδίου υποδομής για το φυσικό αέριο στην Ευρώπη. Στη συνέχεια ένας βασικός πυλώνας της ενεργειακής πολιτικής της χώρας μας είναι η ανάπτυξη μιας ανοιχτής, ανταγωνιστικής και διαφανούς αγοράς μέσω της διαδικασίας απελευθέρωσης των αγορών ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου. Για το σκοπό αυτό το ΥΠΕΚΑ έχει ξεκινήσει την αναμόρφωση του ρυθμιστικού πλαισίου σχετικά με την χονδρική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας. Επίσης όσον αφορά το φυσικό αέριο μελετάται η κατάθεση νομοσχεδίου σύμφωνα με το οποίο θα διευκολύνεται η μετάβαση από το υφιστάμενο καθεστώς σε ένα πλήρως ρυθμιζόμενο σύστημα διανομής, με ελεύθερη επιλογή προμηθευτή για όλους τους πελάτες. Προβλέπεται επιπλέον και ο διαχωρισμός των δραστηριοτήτων προμήθειας και διανομής δικτύου τα οποία θα ρυθμίζονται πλήρως από την Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ).

Σύμφωνα με τον υφυπουργό ΠΕΚΑ, Μάκη Παπαγεωργίου η υλοποίηση των παραπάνω μεταρρυθμίσεων θα έχει ως αποτέλεσμα την ενίσχυση της εξωστρέφειας και τη βελτίωση του γεωπολιτικού ρόλου της Ελλάδας στην Νοτιοανατολική Ευρώπη. Η κρίση στην Ουκρανία, η γεωπολιτική σύγκρουση με την Ρωσία και οι συνεχιζόμενες εντάσεις στη Μέση Ανατολή σε συνδυασμό με τα ευρήματα νέων κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στην Ανατολική Μεσόγειο, μεγιστοποιούν τη σημασία της χώρας μας ως ενεργειακό κόμβο της περιοχής. Επιπλέον επιταχύνεται η διαδικασία του δεύτερου διεθνούς γύρου παραχωρήσεων, που αφορά είκοσι οικόπεδα στο Ιόνιο και στο Κρητικό Πέλαγος, ενώ πρόσφατα ολοκληρώθηκαν και οι συμβάσεις για την παραχώρηση τριών ακόμα οικοπέδων στη Δυτική Ελλάδα. Μ' αυτόν τον τρόπο ενισχύεται περαιτέρω ο ρόλος της Ελλάδας στην περιοχή της Ν.Α. Ευρώπης, όχι μόνο ως σημείο διέλευσης, αλλά και ως μια χώρα που μελλοντικά διαθέτει μεγάλες δυνατότητες να γίνει παραγωγός. (<http://www.energypress.gr/news/reuma/Papagewrgioly:-Oi-tessereis-rylwnes-energeiakhs-politikhs-ths-Elladas> [03 Ιανουαρίου 2015])

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι προβλέψεις της Διεθνούς Υπηρεσίας Ενέργειας (International Energy Agency-IEA) καταγράφουν ότι η ευρωπαϊκή ζήτηση φυσικού αερίου θα αυξηθεί με ετήσιο ρυθμό 2,4% και το 2030 θα ανέλθει σε 630 δισεκατομμύρια κ.μ. Με δεδομένη την προβλεπόμενη εξάντληση των αποθεμάτων φυσικού αερίου στην Βόρειο Θάλασσα είναι δύσκολη η κάλυψη αυτής της αυξανόμενης ζήτησης.(Φίλης, n.d) Επιπλέον, μετά την πρώτη κρίση στις σχέσεις Ρωσίας και Ουκρανίας τον Ιανουάριο του 2005, όταν μια διαφωνία σχετικά με την τιμή του πωλούμενου ρωσικού φυσικού αερίου οδήγησε στη διακοπή της παροχής ρωσικού φυσικού αερίου στην Ουκρανία και την Κεντρική Ευρώπη, έγινε απολύτως αντιληπτή η ευρωπαϊκή ενεργειακή εξάρτηση από την Ρωσία. Έγινε πλέον σαφές ότι η Ρωσία θα μπορούσε στο μέλλον να χρησιμοποιήσει την παροχή ενέργειας ως πολιτικό όπλο κάτι που έκανε στην τρέχουσα κρίση που προέκυψε εκ νέου με την Ουκρανία.(Γρηγοριάδης, 2008) Η Ευρώπη στον αντίποδα, μέσω αγωγών που περιορίζουν το ρόλο των ενδιάμεσων κρατών και διαφοροποίησης του μείγματος εισαγωγών φυσικού αερίου προσπάθησε να ενισχύσει την ενεργειακή της ασφάλεια. Επιπλέον προοπτικές για την ενίσχυση της ενεργειακής ασφάλειας της Ε.Ε. αποτελεί και η ταχύτατη διεξόδου του LNG και των κοιτασμάτων σχιστολιθικού αερίου (shale gas) (Δαγούμας, n.d)

Υπό τις ασταθείς αυτές συνθήκες, η περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης ανάγεται σε περιοχή-κλειδί ιδιαίτερης γεωπολιτικής και στρατηγικής σημασίας για την ευρωπαϊκή ενεργειακή ασφάλεια. Μέσω της μελλοντικής κατασκευής των σχεδιαζόμενων αγωγών η Ευρώπη μπορεί να τροφοδοτηθεί με επιπρόσθετες ποσότητες φυσικού αερίου από τρίτες χώρες και να μειωθεί κατά συνέπεια η εξάρτηση από το ρωσικό φυσικό αέριο. Σύμφωνα με τα παραπάνω λοιπόν γίνεται φανερό ότι ο διεθνής ενεργειακός ρόλος της Ελλάδας αναβαθμίζεται και η χώρα μας μετατρέπεται σε κόμβο μεταφοράς φυσικού αερίου συνεισφέροντας στην αποσυμφόρηση των στενών του Βοσπόρου και στην διαφοροποίηση του εφοδιασμού της Ε.Ε. σε φυσικό αέριο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Η βιβλιογραφική αναφορά έγινε σύμφωνα με το σύστημα Harvard.

Ελληνική

Γρηγοριάδης, Ν. Ι. (2008) Ευρωπαϊκή Ενεργειακή Ασφάλεια & Αγωγοί Φυσικού Αερίου στη Ν.Α. Ευρώπη: Ένα Νέο Πεδίο Ελληνοτουρκικής Συνεργασίας. Policy Paper, ΕΛΙΑΜΕΠ, Νο12/ Δεκ. 2008

Δαγούμας Α., (nd), Το ρυθμιστικό πλαίσιο για την αγορά ενέργειας στην Ελλάδα. Διάλεξη

Δαγούμας Α., (2012), Αλληλεπίδραση Ε.Ε. και Ρωσίας σε θέματα Αγορών Φυσικού Αερίου και Κλιματικής Αλλαγής. Συνέδριο Μ.Κ.Ο. Ιωάννης Καποδίστριας. Αθήνα

Διακουλάκη Δ., (2014) Ο ενεργειακός τομέας στην Ελλάδα της κρίσης: προκλήσεις και προοπτικές, <http://62.1.43.74/5Ekhdosis/Up1PDFs//sylltomos14/291-304%20Diakoulaki%202014.pdf>

Τάσσης, Π. (2006) Η Ελλάδα ως ενεργειακός κόμβος της Ν.Α. Ευρώπης: Προοπτικές- Προβλήματα και ο ρόλος της Ελληνικής Δημόσιας Διοίκησης. Αθήνα: Ε.Κ.Δ.Δ.Α.

Τσακίρης, Θ. (2012) Το ενεργειακό παιχνίδι στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο: Τι αλλάζει με την Αραβική Εξέγερση. Foreign Affairs, The Hellenic Edition

Φίλης, Κ. (n.d) Ο ενεργειακός χάρτης της νοτιοανατολικής Ευρώπης: Αναδυόμενες πραγματικότητες, προκλήσεις και προοπτικές για την Ελλάδα. Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης

Διαδικτυακοί Τύποι / Ιστοσελίδες

http://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/energy.html?root_default=SUM_1_CODED=18
[03 Ιανουαρίου 2015]

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:en0002> [03 Ιανουαρίου 2015]

http://ec.europa.eu/europe2020/index_el.htm [03 Ιανουαρίου 2015]

[http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=389&sni\[524\]=3386&language=el-GR](http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=389&sni[524]=3386&language=el-GR) [03 Ιανουαρίου 2015]

<http://www.mfa.gr/energeiake-diplomatia/> [03 Ιανουαρίου 2015]

<http://www.tap-ag.gr/> [03 Ιανουαρίου 2015]

<http://www.euro2day.gr/news/economy/article/1278946/spef-hreiazetai-ensomatosh-toy-etmear-sto-kostos.html> [03 Ιανουαρίου 2015]

<http://www.energypress.gr/news/H-Eyrwph-dyskoleyetai-na-piasei-toys-stohoys-toy-20-20-20>
[03 Ιανουαρίου 2015]

<http://energypress.gr/news/fysiko-aerio/O-TAP-elabe-adeia-Anexarthtoy-Systhmatos-Fysikoy-Aerioy-ASFA-apo-th-RAE> [03 Ιανουαρίου 2015]

<http://energypress.gr/news/Anathewrhsh-ths-apofashs-20-20-20.-Meiwsh-toy-ethnikoy-stohoy-gia-tis-APE> [03 Ιανουαρίου 2015]

<http://www.foreignaffairs.com/articles/142502/petr-polak/how-to-beat-goliath>

(Petr Polak, 2014)

Καλαϊτζόγλου (2014), http://www.energia.gr/article.asp?art_id=86041 [03 Ιανουαρίου 2015]

<http://www.capital.gr/news.asp?id=1889124> [03 Ιανουαρίου 2015]

Elnur Soltanov (2012), <http://www.iai.it/pdf/DocIAI/iaiw1202.pdf>

Geropoulos (2012), <http://www.neurope.eu/article/tap-nabucco-and-seep-still-eu-pipeline-race> [03 Ιανουαρίου 2015]

http://www.entsog.eu/public/uploads/files/publications/GRIPs/2012/GRIP_SC_AnnexB.pdf [03 Ιανουαρίου 2015]

<http://www.gasandoil.com/news/europe/923d6fef90fe587bc1346da4f8975f5b> [03 Ιανουαρίου 2015]

Watkins (2007), <http://www.ogj.com/articles/2007/11/greece-turkey-gas-pipeline-link-inaugurated.html> [03 Ιανουαρίου 2015]

<http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26511&subid=2&pubid=113400059> [03 Ιανουαρίου 2015]

<http://www.kathimerini.gr/795341/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/lyphrh-e3eli3h-h-akyrwsh-toy-south-stream--dhlwnei-o-germanos-ypoyrgos-oikonomias-kai-energeias> [03 Ιανουαρίου 2015]

Καϊταντζίδης (2014), <http://www.euro2day.gr/news/economy/article/1281331/aerio-sta-skaria-kentrikos-diadromos-apo-ellada.html> [03 Ιανουαρίου 2015]

Παπαδόπουλος (2007), <http://pacific.jour.auth.gr/emmeis/?p=3617> [03 Ιανουαρίου 2015]

<http://www.energypress.gr/news/ENI:-8-tris-kybika-aerioy-sthn-Anatolikh-Mesogeio->

dhmioyrgoyn-neo-energeiako-diadromo-gia-thn-E.E. [03 Ιανουαρίου 2015]

Λαμπροπούλου (2011), <http://goo.gl/OYvzTQ> [03 Ιανουαρίου 2015]

Μάζης (2012), <http://foreignaffairs.gr/articles/68736/ioannis-th-mazis/o-geostratigikos-aksonas-israil-kyproy-ellados?page=show> [03 Ιανουαρίου 2015]

<http://www.energypress.gr/news/reuma/Papagewrgioy:-Oi-tessereis-pylwnes-energeiakhs-politikhs-ths-Elladas> [03 Ιανουαρίου 2015]